

İslam

Keramet

Muhtemelen içinde fazlasıyla hikaye vardır, insanların hayal güçleri çok zaman başkaları için kendilerinden daha iyi çalışır. Yine de bazı insanların fizik için herkes için geçerli kurallarını aşma kabiliyeti olabileceğini kabul etmek, dünyanın resmini yapıp ona tapmaktan daha iyi olmalı. Bu sayede en azından eşzamanlılık gibi, telepati gibi çeşitli durumların da açıklanması şu an elimizde olmayan bir bilgiye atfedilerek yapılabilir.

Benim kerametle ilgili kabulüm, bazı insanların yemek yapmayı bilmesi gibi, bazılarının da bu konudaki teknikleri öğrenmiş olmasıdır. İslam'da istidraç adı verilen müslüman olmayanların gösterdikleri harikaların varolabileceğinin kabulü, aslında bu konunun çok da dinle veya hakikatle alakalı olmadığını, daha çok bazılarının bedenine daha iyi hükmetmesi gibi, bazılarının da insanın içindeki diğer güçlere daha iyi hükmetmesinin mümkün olduğunu ifade eder. Bununla beraber, *ermiş*lerin keramet konusunda daha *yetenekli* olması ise, herhalde matematik bilen, mühendisliği daha kolay öğrenmesi gibi bir konudur.

Nasıl ki bir insanın başkasının bilmediği bir dili bilmesi, onun her söylediğini doğru yapmaz, bir insanın keramet sahibi olması da aslında onun hakikate ermiş veya ermemiş olduğu konusunda bir bilgi vermez. Anladığım kadarıyla, nasıl ki insanlar kendilerine verilen yetenekleri kullanmaları konusunda sorumludurlar, gösterebildikleri kerametler konusunda da sorumludurlar ve keramet sahibi kendi kerametinden ve bunun uyandırabileceği kibirden sorumludur. Çünkü insanın en zor imtihanı, kendiyle olan imtihanı ve bunun da en zoru, kendi güzel vasıflarıyla olan imtihanıdır. İnsanın kendi eksikliğiyle terbiye edilmesi nasıl ki mümkünse, kendi yetenekleriyle kibre düşmesi de o kadar mümkündür.

Bazen düşünüyorum, *işte şimdi mesela şöyle bir keramet göstermiş olsam ne hissederdim?* Hiçbirinde bunun benim için alelade bir vak'a, hani günlük hadiselerin sözkonusu edilmez bilgisi türünde bir bilgi olamayacağını, ister istemez kendimde bir olgunluk vehmedeceğimi görüyorum. *Bugün suda yürüdüm, ne kadar büyük insanım ben.*

Halbuki bize öğretilen şey Allah için beni suda yürütmenin, bir yolda karşıdan karşıya geçirmek kadar kolay olduğu. Nasıl ki her karşıdan karşıya geçişimde kendimi büyük insan gibi hissetmiyorum, suda yürüdüğümde de böyle hissetmemem lazım. Yine de öyle bir kalp olgunluğu bende mevcut değil, keramet

sahiplerinin hepsinde mevcut olduğundan da emin değilim.

Sonunda kendime keramet istemektense, neden keramete ihtiyacım olduğunu keşfetmenin daha iyi olduğunu düşündüm. Aslında büyük bir kibirdir keramet talebi, Allah'ın herkes için geçerli kanunlarının benim için değişmesini talep etmekten daha büyük kibir göremiyorum. Evet, Allah her şeye kadirdir, Allah isterse ateş yakmaz, su katılaşır, yerçekimi işlemez, yine de bunların neden benim (veya etrafımdakiler) için olması gerektiğini bilmiyorm. Bu kadar büyük değilim, bunu isteyecek kadar bile büyük değilim.

Neticede bu keramet konusu, benim için, geçemeceğim bir imtihana hiç girmeye çalışmamak gibi bir konu. Sonunda kazanacağım bir şey var mı? İnsanların bende olmayan şeyler vehmetmeleri, daha çok insanın hakkımda yalan söylemesi ve yanar döner kalbimin daha büyük imtihana tabi tutulması dışında bir şey var mı? Suda yürüsem daha çok mu iman edeceğim? Veya insanlar (bana ederler herhalde de) Allah'a daha çok mu iman edecekler?

Keramet büyük imtihan, kazanamayanlardan olmaktansa Allah'ın herkes için geçerli kanunlarını öğrenmeye çalışmak ve ona uygun davranmak daha iyi.

Modern Peygamberlik

Hristiyanlıkta *İsa'nın ikinci gelişi*, Musevilikte *Mesih* inançları olduğu için Batı'nın *peygamber* sayısı bizdekilerden her zaman daha fazla olmuştur. İslam dünyasında genelde *Mehdilik* hakimdir, arada bir de *İsa efendimiz yeryüzüne dönerler*. Yine de son zamanlarda bizde de peygamber sayısında bir artış görülmeye başladı.

Ben bu insanları çok iyi anlıyorum. Bir insanın nasıl olup da, peygamberliğini ilan edebileceğini de az çok biliyorum. Zira içimde beni de çağıran, zaman zaman mücadele etmek zorunda kaldığım benzer bir iştah var. *Peygamberlik iştahının* dışardan bakılınca öyle bir iddiayı ortaya koymasına gerek olmayan nicelerini saran bir saik olarak ne kadar kuvvetli olabileceğinin farkındayım.

On-oniki yıl kadar önce rüyamda, geniş ve yüksek ahşap bir kapıdan içeri girmiş, beni görüp yerinden kalkan, harmani giymiş biri tarafından, alnım seyretilmiş ve *sen İsa'sın* diye karşılanmıştım. Hemen her şeyin kötü gittiği bir dönemdi, *hah, tam oldu, bir İsa'lığım eksikti*. Dönem aynı zamanda olayları önceden rüyamda gördüğüm *sadık rüyalar devri*.

Ertesi gün kalkıp, *ben İsa'yımışım* demedim kimseye. Yine de bugüne kadar unutmadığıma göre, *acaba?* demiş olmalıyım. İnsanın nefsinin Allah'la direkt muhatap olduğunu düşünmekten zevk alacağını farketmiştim. O devirden beri de bazen ciddi ciddi karşı koymam gerekiyor içimdeki bu *peygamberlik iştahına*.

İnsanın olmadığını bildiği, ama insanları inandırabileceği bir şeyle imtihan edilmesi çok zor. Ortalıktaki çoğundan daha iyi peygamber olurum halbuki, bugün sıkıntısını çektiğim hemen her şeyin de devası olur, bir hocamın tavsiye

ettiğinden daha fazla arkadaş da bulurum, tantrik yogayla aydınlatacağım mebzul miktarda hatun da, yazacak ve keyfedecek vakit de, para da...

Dahası ortalıktakilerin çoğundan daha fazla *Qigong, Meditasyon, Gizli İlimler, Ebced* vs. bildiğimin de farkındayım. Acayip şiirler yazar, isbatı veya inkarı mümkün olmayan kehanetler savurur, halihazırdaki yarıçatlaklığımın tezahürlerini *Allah'ın aşkıyla tutuşmak* diye pazarlarım. Hatta geçen yazki 250 km'lik uzun yürüyüş gibisinden yürüyüşlere çıkar, Kaçkarlarda vahiy alır, oradaki buz gibi kutsal gölde yıkanmayı bir vecibe sayarım. Nefsen ortalıktakilerden daha mutmain görünebileceğim için, çok daha temiz bir hayat yaşamam da muhtemel, kimseden para almasam, hiç bir kadını aydınlatmasam bile kendi kendimi peygamberlikle tatmin etmek bile yeterlidir aslında. Huzurumu gören kapılır, o zamana kalırsa tabi.

Güzel güzel hikayeler de anlatırım, herkesin duymak istediği cinsten ölümsüzlük hikayeleri. *Bundan önceki yaşamımda Tur dağında kargaydım.*

Başta olsa da bir süre sonra içimde hiç bir şüphe kalmayacağına da eminim, bana birileri inandıktan sonra, kendim de haydi haydi inanırım. Bana inanan olur mu? Bu memlekette *Hollandalı Profesör Hans von [i'nin çift noktasına dikkat] Aiberge* bile inanan olduktan sonra, bana inanan çoktan bulunur. Eksiklerim var tabii, *beyin yıkama* ve *örgütlenme* konularına çalışmam gerek, yine de bunlar halledilmeyecek şeyler değil.

Kendimi İslam'ın içinde pazarlayacak kadar da çok şey biliyorum: Yapacağım Reşad Halife'nin, Gulam Ahmed'in, başlarda Bahai'lerin yaptığı gibi *nübüvvet bitmiştir, ama risalet bitmemiştir* demek. (*Mehdi* ve *mesih* Türkiye'de ve İslam dünyasında çok işlendiği için eskidi, yeni bir markayla çıkmak lazım *tüketicinin* karşısına.)

Pazar mevcut, *dünya bir inkılap bekliyor*, memleketimiz cehalet merdiveninin basamaklarını hızla tırmanıyor ve insanımız cahil pozitivistlerin elinde manen çökmüş durumda. Kendi neslimden şikayet ediyordum, 10 yaş küçüklerin halini gördükçe içim canıyor. Kendilerinden şikayet ettiklerim bile şikayet ediyorlar memleketin halinden. Nasıl işse...

Yine de insanın verilecek bir hesabı varsa, böyle şeyler yapamıyor. İnsanın kabaran iştahını her zaman kontrol etmesi lazım. *Oldum* deyip, kendini meyva sanmaya başlayınca, yiyecek birilerini de aramaya koyuluyor kişi.

Ben de bu sebeple ortalıktaki peygamberlere, perhizdeki adamın, pasta yiyenlere baktığı gibi bakıyorum, bazen *acaba ben de bozsam mı perhizi*, bazen de *peh, benim kadar bile olamadınız* diyerek...

Bu yazıyla muhtemel bir *peygamberlik kariyerime* büyük bir darbe vurduğumun farkındayım. Yarın bir melek gelip, *ey sakalı rengarenk keşiş, kalk ve bu sözleri herkese duyur* dese, bu metni gösterip beni inkar edebilirsiniz, *numara yapıyor, zaten yazmıştı* diyerek.

İmanımı mucizelere mecbur bırakma demiştim, şimdi de *meleklerini benden uzak*

tut diyorum, görünmezlerse gayet memnun olurum.

Yeni Bir Bilim Anlayışının Temel Kavramları

Böyle büyük laflar etmeyeli uzun zaman olmuş. Büyük teorilerden ve yalınkat kavramlaştırmalardan kaçmaya çalışan biri için *Bilim Felsefesi* diye bir konuda rahat söz söylemek mümkün değil, yine de burada son üçyüz yıldır bizi kainatın kanunlarıyla tanıştıran Pozitivist geleneğin hedeflerine, Pozitivist olmayan bir programla da erişilebileceğini ve İslam'ın (evet, yanlış değil, şu bizi geri bırakan İslam'ın) temelindeki çeşitli kavramların bizi bilimselliğe yaklaştırabileceğini anlatmaya çalışacağım.

Burada yapmaya çalıştığım, Türkiye'de ve diğer Müslüman ülkelerde son yüzyılda yüksek düzeyde ilgi gören ve *Kur'an'ı tasdik eden bilim* tarzı, bazı tefsir ilminin sınırlarını zorlayan ve uzun vadede bize medeniyet olarak faydası olmayacak şeyler söylemek değil. Böyle bir İslam'ı bilimle tefsir geleneğinin, doğuşu ve gelişimi bakımından dine (daha doğrusu Hristiyanlığa) karşı hep savaş vermek zorunda kalmış bilimi anlamamızda ve bilim adına daha yüksek bir kültür üretmemizde faydası olmayacağını düşünüyorum.

Bir de, bilime haddinden fazla *hikmet* eklemenin din adına bilimi istismar etmek anlamına geldiğini söylemek lazım. İslam'ın bilimden ayrı bir şey olması beni bir Müslüman olarak incitmiyor, zira bilimin ve dinin farklı hedefleri olduğunu, bir metodoloji olarak bilimin dinin yerini almasının mümkün olmadığını düşünüyorum. Aynı şey, ister istemez günlük hayatta varolandan ötede çeşitli kavramlar kullanmak zorunda olan (herhangi bir) dinin de bilimin yaptığı yapmak için uygun olmadığını düşünmeme yol açıyor.

Burada yapmak istediğim sadece bir Müslüman'ın bilimin gayelerine bakarken bunları kendi günlük hayatı içinde anlamdırabileceğini, Allah'a iman, küfür, şirk, kainatın Allah'ın ayeti olması, gaybı sadece Allah'ın bilmesi gibi İslami kavramların bilime bakışımızda, bilime sahip çıkmak için bize kaynaklık yapabileceğini anlatmak.

***

Bilimin korunmaya ihtiyacı mı var? Zaten yeterince güçlü değil mi?

Naçizane Amerikan sistemini yakından izlemeye çalışan biriyim ve Batı Avrupa'nın sahip olduğu dinsizlik eğiliminin tersine, kuvvetli bir Hristiyanlığın Birleşik Devletleri esir aldığını ve kültürel olarak bu Hristiyanlaşmanın onları uzun vadede yeni bir Ortaçağ'a doğru götürdüğünü düşünüyorum. Bu dediğim hemen gerçekleşecek bir şey değil, yine de sürecin işlemeye başladığını ve bugün Amerikan Başkanının zihin haritasında yer bulan bu *kutsal kitapçılığın* uzun vadede Batı'nın gerçek bilim üretiminde topallamaya yol açacağını düşünüyorum. Buna bir de giderek revaç bulan ve kendilerini *gerçek olmasın da ne olursa olsun* kolaycılığında her tür felsefenin kucağına atmaya teşne milyonları ekleyiniz.

İkincisi ve belki daha önemlisi de şu: Amerikan sistemi büyük ölçüde büyük şirketlerin egemenliğinde olan bir sistem ve bu sistemin işleyişi, daha çok sayıda insanın tüketim kölesi olmasına bağlı ve bilim üretmekle yükümlü olduğu varsayılan insanların da bu sistemde yer alması gerekiyor. İyi bilimadamı, sadece iyi çalışma yapan değil, aynı zamanda iyi kaynak bulan bilimadamı anlamına gelmiş durumda ve maddi kaynak bir noktadan sonra araçtan daha ziyade amaç haline geliyor. Buna bir de üniversitelerin bilimden anladıklarının ortaya çıkan makale sayısı veya atıf gibi ölçüler haline geldiğini, araştırma kuruluşlarının da kendilerini uygulamaya adadıklarını eklerseniz, Batı'nın bir bilim medeniyeti olmaktan uzaklaşma sürecinin başladığını, en azından artık zirveden inmeye başladıklarını söyleyebiliriz.

Müslümanların bugün bir medeniyet olmaktan en uzak günlerini yaşadığının ben de farkındayım. Hele bilim deyince, Müslümanların dünyanın en geri topluluğu olduğunu ben de görüyorum. Yine de yeryüzünde değişimin her zaman periferden geldiğini, İslam'ın da hayat anlayışıyla bilime bundan sonra yataklık edebilecek medeniyetlerden biri olduğunu düşünüyorum. Belki de en kuvvetlisi, çünkü bugünkü gibi giderse bir gün muhtemelen çökecek dünya sisteminin çökmesinden en az sorumlu medeniyet İslam medeniyeti olacak. O zamana kadar hepten yok olmazsa tabi.

Derdimin İslam'ı geliştirmek veya günümüze uyarlamak olmadığını, aslında bilimin yaşama şansı bulabileceği bir toplum olduğunu görmek gerek. Bir Müslüman olarak İslam'ın bilime ev sahipliği yapabileceğini, bunun İslam'ın kitabıyla ve kavramlarıyla uyumlu olduğunu anlatmak. Bu imanla bilim arasında bir zıtlık görmeye şartlanmış ve bunun için bilimle (dinle) arası her zaman açık olmuş dindarın (dinsizin), diğer tarafa bir köprü kurmasına yardımcı olabilir.

***

Bilimden kastım, daha çok pozitif bilimler ve Matematik olsa da burada söylediklerimin Sosyal Bilimler için de kısmen geçerli olduğunu sanıyorum. Bilim yapmaktan kastım da, yeni bilgi ve ilişkilerin bulunması ve üretilmesi. Bunlardaki motivasyonun *Tanrı'nın aklındakini anlamaktan, insanlığı daha ileriye götürmek* gibi çeşit çeşit olabileceğini, bilim yapan insanların Müslüman olmaya-bileceğini, bilim yapmaktaki amaçlarının da İslam'ın anlattıklarının doğru olmadığını göstermek olabileceğinin farkındayım. Bugün bilim dünyasının büyük ölçüde ateistlerden oluştuğunu biliyorum ve yine bir İslam medeniyetinin çıkabileceği biliminsanlarının da ateist olabileceklerinin farkındayım.

Yine de, nasıl Hristiyanlık aslında baştan beri karşı çıktığı, yatağında boğmak için çabaladığı bilimin kollarında hayat bulabiliyorsa, İslam anlayışımızın da, böyle bir bilimsel gelişmeden, aktörleri ve kaynakları kim olursa olsun faydalanacağını düşünüyorum.

İslam, Hristiyanlıktan çok daha net şekilde metodik olarak bilimsel olmayı, kaynakların önemini, bilgiye ve hakikate saygıyı vurguladığı halde, yeryüzünde bulunuşumuzun bir *ahiret istismarı*na dönüşmesinden sonra gerilemeye başladık. Halbuki bu din, ilk dört yüz yılında dünyanın en önemli kültür ve medeniyet

merkezlerine yataklık etmişti. Çıkardığı insanlar belki gerçek anlamda Müslüman olmasalar da, İslam medeniyetinin içindeydiler ve bunun kazandırdığı dinamizm sayesinde bir medeniyet haline gelebilmişti.

***

Bilimin herhalde ilk ilkesi hakikatin tarafında olmaktır. İnsanlar sahip oldukları inançlarını yeryüzüne bakarak deneyecekler ve doğruluğuna yaşadıkları dünyayı bir şahit olarak getireceklerdir.

Kainatı Allah'ın yarattığına inanan kimsenin nasıl olup da, kendi sözünü veya Allah'ın sözünü o kainatta denemekten kaçacağını anlamak mümkün değil. Eğer Kur'an'ın Allah'ın vahyi olduğuna ve kainatın da Allah'ın yarattığına dair bir inancımız varsa, bu ikisinin birbiriyle çelişmemesi gerekir.

Allah ol' der ve oluru kainatın da Allah'ın sözü olduğu şeklinde anlıyorum. Yine de Kur'an'ın kainattan bir farkı var. Allah'ın kainattaki ayetleri bir yoruma tabi değilken, Kur'an ayetleri anlayanların anlayışlarına bağlıdır. Mesela kütleçekim kanunu, insanlar varolsa da, olmasa da aynı şekilde işler, anlamı insanın onu anlayışına bağlı değildir. Ancak vahiy böyle değildir, kelimelerin neye işaret ettiğini görmek ve onu bir insanın sözü gibi yorumlamak gerekir.

Kainatın Allah'ın ayeti olmasından, onun bize indirilenden çok daha net bir ayet olduğunu anlıyorum. İnsanın sözü, gerçeği anlattığı ölçüde hakikattir, Allah'ın kainattaki sözü ise hakikatin kendisidir. İnsanın sözünün gerçekliğinin sadece insan zihninde olmasına mukabil, Allah'ın sözünün gerçekliği insanı ihata eder, onun tüm duyularını kuşatır ve hakikatin temelidir.

Bir insan buradan yola çıkıp, hakikatin tarafında olmayı, Kur'an'da veya başka yerde de yazsa, herhangi bir sözün kendi anlayışıyla sınırlı olduğunu ve bunun gerçekliğinin ancak hakikati ölçü olarak bulunabileceğini görebilir. Müslüman, eğer yeryüzünün Allah'ın yarattığına dair iman sahibiyse, kainatı olduğu gibi anlamak ve indirileni de böylece daha iyi anlamak gibi bir vazifeye yükümlüdür.

***

Kur'an gerek putperestlere hitabındaki *boş isimler* tavrında, gerek Hristiyan ve Musevilere *ahirette hesaplaşacağız* tavrında aslında içi boş ve yeryüzünde denenmesi mümkün olmayan türde *bilgiye* karşı bir duruş belirtir. Yüzyıllar içinde, içine türlü çeşit hikaye sokulmuş olsa da, İslam'ın bilgi anlayışında bu *denenebilirlik*in önemli olduğunu görmek gerekir.

Denenmesi mümkün olmayan bilgiyi dinlerine soktukları ve sırf bu yüzden hakikate düşmanlık ettikleri için eleştirilen Kur'an'ın muhatapları, bugünkü Müslümanların hakikate düşmanlık etmekte kendilerini geçtiklerini görseler ne düşünürlerdiler acaba?

*Kafir*in kelime anlamının *bir şeyin üstünü örten* olduğunu bile bile, Allah'ın kainattaki kanunlarının üstünü, atalarından öğrendiğiyle örtmeye çalışandan daha zalim kim olabilir?

***

Şirk benim için basitçe *sebepten sonuç ilişkilerine bağlı bir şeye ilahlık -yani sebepten sonuçtan bağımsızlık- atfetmek* diye tanımlanabilir. Putlara tapmak şirktir, çünkü onu insanlar yapmışlardır, insana tapmak şirktir, çünkü o da yeryüzünde Allah'ın kanunlarına bağlı olarak bulunmaktadır, yıldızlara tapmak şirktir, çünkü onlar da Allah'ın kanunlarına bağlıdır, Güneşe ve Ay'a tapmak da şirktir, çünkü onlar da Allah'ın kanunlarına boyun eğler.

Müslüman Allah'ın kainattaki herşeyden farklı olduğunu, onun *doğmamış ve doğurmamış* olduğunu iman eder. Bu haliyle geri kalanların ne olduğunu bilmesi, Allah'ın ne olduğunu bilemeyeceği için, Allah'ın ne olmadığını bilmesi imanın şartlarından biri olmalıdır.

Bilimin gayesi de, işte bu sebepten sonuç ilişkilerini, Allah'ın ayetlerinin ne olduğunu ve nelerin Allah olmadığını anlamak olmalıdır.

***

Biliminsanın ahlakı, Allah'tan başkasına kulluk etmemeyi gerektirir. (Bazısı bunu Allah'a da kulluk etmeyerek yapmaktadır.) Yaptığı işi ve macerasını, Allah'ın kainattaki ayetlerini anlamaktan başka bir şeye hasrettiğinde, ister istemez *küfüre* hizmet edecektir.

Günümüzde insanın bir ilaha sahip olmaması durumunda, Allah'ı bulması, yanlış ilahlara sahip olması durumunda bulmasından daha kolaydır. Biliminsanı için de bu geçerlidir ve insanların bir İslam memleketinde Allah'ı inkar etmeler (ve inkarlarını temellendirmeye çalışsalar) bile insanlara faydalı olacak işler yapmaları, neticede İslam'ın yükselişine faydalı olur. Zira bir düşünce olarak Ateizmin geniş çaplı bir yaşama şansı yoktur ve Ateizm ister istemez dinin kavramlarından beslenir.

Hristiyan'lıktan kaynaklanmış Ateizmin, İslam'dan kaynaklanan bir Ateizm'le aynı şey olamayacağını, Batı'nın Aydınlanma geleneğinin saçma bir insana tapma dini haline getirilmiş Hristiyanlığa elbette Ateizm'le karşılık vereceğini anlamak gerekir. Ve yine, bizim Ateistlerimizin de, pek yaratıcı olmadıklarını ve hemen her düşüncemiz gibi, Ateizminin de ithal olduğundan, bize kendimizi ve kainatı anlamak konusunda pek ilham vermediğini vurgulamak gerekir. Bizde en yaratıcı Ateistler, Kur'an'ın kaynakları konusunda, müsteşriklerin söylediklerini tekrar etmekte. Onların da, Kur'an'ın yanlış olmasının neden bir Ateizm'e yol açması gerektiği konusunda pek cevapları olduğunu sanmıyorum.

Eğer konu biliminsanın kendini dinin dogmalarından uzak tutup, *Allah öyle yaptı, oldu* demeden araştırmasıysa, çizilen çerçeve, eksikleri olsa da bu işe yarayabilir. İslam'ın kaynaklarını veya vahyi inkar etmek yoluyla Müslüman olmamak mümkündür, yine de Kur'an'ın anlattığı Allah'ı ve koyduğu ilkeleri inkar etmeye, dürüst ve hür düşünceli bir bilim insanı olmak için gerek yoktur. Dine karşı şartlanmışlık içindeki insanların, *sırf din olmasın* diye gözlerini hakikate kapatmaları kendi zararlarına olur.

Bunu bile bile Ateizm'le *savaşmaya* da gerek yoktur, çünkü insanların daha iyi olmasına sebep olmayan düşünceler, zaten *bilimsel* olarak yok olmaya mahkumdur. Konu çok zaman insanların hayatları içinde *La ilah*eden geçerek, *illalaha* ulaşmaları şeklinde cereyan etmekteyken, bu gelişimi durduracak *önlemler* herkese zarar verir.

***

İslam'ın kaynaklarından biri olan Tasavvufun felsefi kısmının eski Yunan, Mısır ve Doğu dinleriyle büyük benzerlikler gösterdiği ve Batı'da bilimin tarihi gelişimini tetikleyenin Rönesans'taki Yunan ve Roma ihyası olduğundan hareketle, bizim de yolumuzun büyük ölçüde Tasavvuf'tan geçtiğini söylemek mümkündür.

Gelecekteki bir İslam Aydınlanması'nın temel taşlarını muhtemelen Tasavvuf koyacaktır.

***

Burada temellerini anlatmaya çalıştığım anlayışın, İslam için bilimi anlamlandırmakta faydası olacağını umarım. Bu notların büyüüp, şamil bir Bilim Felsefesi haline gelebilmesi zaman alır, yine de burada ilk kıvılcımlarını ifade etmeye çalıştığım düşüncenin, bir medeniyet olarak İslam'ın yeniden bilimle buluşmasını kolaylaştıracağını ümit ediyorum.

Allah ve Vahiy

- Bu konuyu açıklamam lazım, olabildiği ölçüde. Anlatırken kekeleyiğimi farkettim ve karşımdaki insanlara tam olarak aktaramadığımı. Kendi düşüncelerimle ilgili belirsizlikler de yok değil, yine de en azından düşündüğüm ölçüde hangi noktada olduğumu ifade etmek isterim.
- Kabullerimden birisi insanların anlaşmasına yarayan lisanın, yaşadığımız dünya -ve kainat- tarafından şekillendirildiği ve bu haliyle Allah'la ilgili düşünceleri tam olarak ifade edemeyeceği. Dille ifade edilebilecek, sadece Allah'ın ne olmadığıyla ilgili oluyor sonunda. Çünkü mesela *Allah Rahman'dır* dediğimizde, zihnen ve anlam olarak *Allah Kahhar'dır*dan uzaklaşıyoruz. Allah hakkında dilde tam doğru olarak söylenebilecek tek şeyin *Allah Allah'tır* olduğunu sanıyorum. Bu bile tartışmaya açık aslında.
- Ateizmin temel düşüncelerini kendi kaynaklarından okuyan insanların bunlara tam bir cevap veremediğini düşünüyorum. Batı'da Hristiyanlığın aldığı şekil, felsefi olmaktan çok, sahne sanatları ve retorikle alakalı. Müslümanların da uzun zamandır dış kaynaklardan apardıkları balık resimlerini gösterip, Evrim Teorisini *çürütmek* dışında yaptıkları bir şey yok. Vakta ki Evrim Teorisi yanlış olsun, bunun bir Tanrı'nın varlığını nasıl isbat edeceğini ben mi anlamıyorum, millet mi *temennide* bulunduğuunun farkında değil, bilmiyorum.
- Geçenlerde *Allah vardır* cümlesinin doğru anlaşılabilmesi için Allah'ın zatının bilinmesi gerektiğini düşündüm. *Varlık* dediğimiz şeyi kainatta gördüğümüz, düşündüğümüz şeylerle anlıyoruz. Mesela bizim varlık

anlayışımızda *var olan bilinebilir* diye bir kabul var veya daha basit düşünürsek, *var olan algılanabilir* denebilir. *Allah vardır* dediğimizde onun varlığının bizim varlığımıza (sırf varlık yönünden bile olsa) benzer olduğunu kabul ediyoruz. İşte arazlar da oradan çıkıyor.

- Birine *Allah kendini yok edebilir mi?* diye sormuştum. *Edebilir ama etmez* demişti. *Etseydi nereden bilebilirdik?* demiştim. Ne cevap aldığımı hatırlamıyorum ama tatmin etmediğini hatırlıyorum. *Etseydi burada olmazdık* gibi bir şeydi. *Allah bizi yarattıktan sonra kendini yok edip, bizim varlığımızda değişiklik olmamasını sağlayamaz mı?* sorusunun mantıklı cevabı bildiğim kadarıyla yok. Mesele Allah'ın kadir-i mutlak olmasından daha ilerde, *yapsaydı nasıl bilirdik?* sorusunda. Allah'ın sıfatlarıyla ilgili bir çelişki aramıyorum, onun varlığına dair bilgiyi elde ediş tarzımızı sorguluyorum.
- Allah'la ilgili herhangi bir söz zıddını da içermek durumunda. *Allah vardır* veya *Allah yoktur* cümlelerinin hükmü, bir kalem gösterip *bu kalem vardır* veya *bu kalem yoktur* demekle aynı şey değil. Eğer aynı şey olsaydı, Tanrı'nın varlığını *isbat* eden metodlar çalışırdı. İnsanoğlu kendinden bir şey katmadan Tanrı'ya ilişkin bir bilgi edinemiyor.
- Tanrı'nın varlığıyla ilgili herkesin bildiği *ilk sebep* kanıtı: *Her şeyin bir yapıcısı var, kainatın da yapıcısı Allah. Efendim, Big Bang bu görüşü destekliyor, vs.* Big Bang'in Allah'ın yaratmasıyla ilgili olduğunu söyleyen biri olmadan Big Bang'in ne için olduğunu ve neyi isbat ettiğini nereden bilebilirim? Aklımda Allah'ın varlığını isbat kaygısı olmasa ve Big Bang'i bulsam, yine Allah'a ulaşabilir miyim? Bu ulaştığım Tanrı, Big Bang'in Tanrısı mı olur, yoksa Allah mı? Big Bang'in Tanrısının Big Bang'e sebep olmak dışında bir şey yaptığını nasıl bilebilirim?
- St. Anselmus diye bir adamın *Ontolojik kanıt* diye geçen bir düşünce yön-temi vardır. *Mükemmel bir Tanrı'ya düşünebildiğimize göre, bu düşünce ancak o Tanrı tarafından verilmiş olabilir, bu sebeple Tanrı olmalıdır* diye bir düşünce. İnsanın konuya dahilini bundan daha iyi ortaya koyan bir iddia yok.
- Bizde Hz. Ali'ye atfedilen *Peki ya varsa?* kanıtı, Batı'da *Pascal's Wager* diye geçer. Blaise Pascal da Hz. Ali'nin *Her şey bildirildiği gibiye ben zaten kazanırım, değilse de ben yine bu dünyada iyi yaşamış olmakla kazanırım* şeklinde özetlenebilecek düşüncesine benzer bir fikir ileri sürmüş. Burada dinin her zaman insanı iyi yaşamaya sevkettiğine dair bir kabul var ve bunu zamanımızda desteklemek pek mümkün değil. İnsanlar belirli bir din sahibi olmadan da ahlaklı yaşayabiliyorlar. Hatta bazı durumlarda din insanları anlayışsızlığa ve kötülüğe sevk ediyor. Din adına işlenen (ve aslında tamamen siyasi olan) cinayetleri ele alsak bile yeter.
- Bir ikinci nokta, yukarıdaki düşüncenin Allah'ın varlığının bizden neler istediğine dair bir kabule sebep olması. Belki Allah kendini inkar etmemizi istiyor ve vahyi de aslında bazılarının bunu bulmasını kolaylaştırmak, bazılarını da hepten şaşırtmak için gönderiyor. İyi bir hayat yaşayan Ateist'in neden kurtuluşa eremeyeceğini açıklamak buradan hareketle ne kadar zor.

- Tanrı'ya götüren kanıt diye sunulan hiç bir şeyin, önce iman etmeden işe yaramadığını gördükten sonra, imanın bu kanıtlarla alakası olamayacağını düşündüm. Necip Fazıl'ın *iman isbatın bittiği yerde başlar* sözüne mukabil, *imansız isbat mümkün değil* noktasına geldim. Bu nokta benim Agnostikliğimin başlangıcıydı.
- Vahiyle veya Allah'la ilgili bir çok hikaye uydurmak mümkündür. Mesela Kur'an'ı uzaylıların yazdırdığından, tarihte öyle bir şey gerçekleşmesi için gelecekte gelen birilerinin Hz. Peygamber'e yardım ettiğine, Kur'an'ı yazdırmanın Tanrı olmasa da büyük bir ruh olduğuna ve o zamanki insanların iyiliğini istediği için bunu yaptığına kadar hikayelerin hepsi inanmak istemeyenler için bir sığınak sağlayabilir. Dahası Kur'an da, tarafsız bir gözle bakıldığında çelişkiden uzak bir kitap değildir ve mesela Nisa Suresinin 12. ve son ayetlerinde mirasla ilgili aynı durum için farklı hükümlerin verilmesinden (bir şekilde te'vil etmeye çalışmazsak) ortada ciddi çelişkilerin olabileceğini görürüz. Aynı şekilde bazı tarihi referansların yanlış olmasının bizi götüreceği yerler de Kur'an'da bilgi yanlışları olabileceğidir.
- Bu noktada kişinin gidebileceği iki yön vardır. Ya hikmet ve mucize adına kendi hayatında, Kur'an'da ve diğer kaynaklarda yer alanları görmezden gelecek ve bunlara *geçmişin masalları* diyecek, ya da kalbini Allah'tan geleceğe açık tutacaktır. Her şeyin bittiği noktanın benim için bütün imanın yeniden keşfi olduğunu söylemeye lüzum yok.
- Allah'a iman her şekilde kişinin *benle* olan bir kavgasıdır. Allah'a iman eden kişi için, bu imana kendisi istediği için mi, yoksa Allah istediği için mi ulaşmıştır, belli olmaz. Bir noktada Allah'la ilgili bütün düşünce ve anlayış, iman sahibinin kalbinden başka yerde bulunamaz. *Yerlere, göklere sığmadım, mü'min kulumun kalbine sığdım.*
- İnsan varlıkla bilgi, *benle öteki*, mahlukla halık, akıl ve nefis, ve bir sürü zıddın birleşmesinden yaratılmış. Bütün bu zıddların içinde kendi zıddına ulaşmak ve Rabbine vasıl olmak için çabılıyor. İnsanın tüm faniliği ve hiçliği yanında, Allah ezeli ve ebedi ve her şeyin sahibi. İbn Arabi, *zıtlar bir kere birleştiklerinde ayrılmazlar* derken insanın Rabbiyle buluşmasından bahsediyor gibi ve evet işte bunun için *kalpler ancak Allah'ın zikriyle tatmin olur.*
- Ben iyiysem, Allah iyidir, ben kötüysem, Allah kötüdür. Ben varsam Allah vardır, ben yoksam Allah yoktur. Ben merhametliysem, Allah merhametlidir, ben gaddarsam Allah gaddardır. Ben adilsem, Allah adildir, ben zalimsem, Allah zalimdir. Allah insanın olmadığıdır ve insanın olduğu olur. Kişi hayatından ve tercihlerinden sorumludur ve Allah kimseye zulmetmez. *Zerre kadar iyilik yapan, karşılığını alacak ve zerre kadar kötülük yapan karşılığını alacak.*
- Yukarda yazdığımın hem ahiretle, hem doğu dinlerindeki *karma* ile uyumlu olduğunu gören var mı?
- Allah'a böyle bir imandan sonra, Kur'an hakkında da bir değerlendirme yapmam gerekiyordu. Zira Allah'ın varlığına iman beni dosdoğru olarak Kur'an'a götürmedi ve yine kabul etmem gerekir ki, Kur'an olmasaydı ben iman etmezdim. Allah'a imanda yaşadığım ikiliği, Kur'an'a imanda

da yaşadım. Allah'tan gelen vahyi kabul etme konusunda bana Pascal'ın yol gösterdiğini kabul etmem gerekir.

- İbrahim'in, Musa'nın, İsa'nın ve Muhammed'in Allah'ı, felsefecilerin Allah'ı değil. Kişioğlu yukarda anlatıldığı şekilde Rabbini kendi keşfetmeye çalışırsa, keşfettiği ancak bir put olabilir. Descartes'ın veya Newton'un Tanrı'sı tarzında bir Tanrı, işleri yoluna koymak için gerekli ama istenmediği zaman ortadan çekilen...Bilimde veya felsefedeki boşlukları doldurmak için *gerekli* bir Tanrı...Hayır, Allah işte bu değil, benim yarattığım Tanrı değil, kendisiyle ilgili bilgiyi insanlara sunmasına iman etmeden, yukarıda bahsettiğim zıtlıklar içinde *ben* tarafına meyletmek (ve felsefecilerin Tanrısıyla başbaşa kalmak) çok muhtemeldir ve vahyin bir bilgi olarak yer almadığı doğu dinlerindeki uzun süren kuvvetli terbiyenin amacı, işte burada kişinin *ben* ve *öteki* sırrına kavuşmasıdır. Vahiy bizi bu zorluktan kurtarır ve onun için vahye iman, terbiye edilmek isteyen insanı daha kolay yoldan terbiye edebilir.
- Yine de Kur'an'ın yüzünden anlaşılmasıyla ilgili sorunlar devam etmekte. Bahsedilen çelişkileri nereye koyacağız? Burada Kitab'ın işaret ettiği yönün, ayetlerin düz manasından daha önemli olduğuna ve çelişkilerin bizi bir noktadan sonra kendi düşüncemizi inşa etmekle yükümlü tuttuğuna inandım. Kur'an'da anlatılan kıssaların hemen hepsi, devrin ileri gelenleri tarafından biliniyordu, bu haliyle Kur'an bir çok yerde eskilerden haber getirmek için değil, bilinenleri yeniden düşündürmek için tarihten örnekler veriyordu ve tarihi tutarlılık itirazı aslında sağlam bir itiraz değil. Kur'an, bahsedilenlere *bunlar gerçektir, değildir* diye değil, *bunlardan alınacak dersler vardır* diye yaklaşılmasını öğütlediği halde yapılacak bir tartışma değil.
- Kur'an'ın mükemmel bir kitap olmaktan Allah tarafından özellikle uzaklaştırıldığına dair bir düşünceye ulaştım. Çünkü bizim putlaştırmamız en kolay olan şey Kur'an'dı. Allah yerine Kur'an'a tapmaya başladıktan sonra zaten yoldan çıkmaya başladık. (mesela bakınız, Sıffin vak'asında Hz. Ali tarafındakilerin karşı taraf mızraklarına Kur'an sayfaları taktığı için savaşmaktan vazgeçmeleri.) İnsanların kendilerine işaret edilen yolu, bir kitaptan okuyuverip bulacaklarına inanmaları ne kadar güzel. O zaman vahyin neden kesildiğini ve Hz. Peygamberin, kimse tarafından inkar edilemeyen, mesajının tedriciliğini nasıl açıklayacağız? Diyelim Hz. Peygamber 1000 yıl yaşasaydı ve çıkan meselelerde yeni vahiy gelseydi Kur'an şimdiki halinde mi olurdu? Ve bugün bir peygamber olmadığı için çözemediğimiz meselelerimiz olduğunu nasıl inkar edebiliriz?
- Kişilerin kendilerini otomatikman *fırka-i naciye*de görmelerinin ve cennetin kendilerine miras kalacağını zannetmelerinin Kur'an'ın Yahudilere hitabında lanetlendiğini bile bile, *kolay kurtuluş* meraklısı olmaları ne kadar acı. Bizim bir çok din adamımızın Yahudilerin din adamları gibi kibirli tavırlar içine girmeleri ve kendilerine doğru ulaşırsa, yerlerinden kalkıp iman edecek güçte olmamaları ne kadar acı...
- Kendime sorduğum sorulardan biri *yeryüzünde bir peygamber olsa, ona iman edebilecek durumda mıyım?* oldu. Hz. Peygamberin son nebi olmasına ilişkin bilgiyle alakalı değil bu, daha çok benim gözümün ve

kalbimin böyle bir tavra sahip olup olmadığıyla alakalı. Yoksa zaten son nebiyse, artık nebi gelmeyecektir, yine de benim kalbimi ve aklımı böyle bir hassasiyette tutmam, *Hz. Peygamber'in ashabı gibi olmak* gibi bir hedef varken, herhalde gereklidir.

- Hz. Peygamber'in mesajı içinde burada yapılan tartışma tarzında bir tartışma yok. İslam bir *aksiyon dini* ve Kur'an bir hikmet kitabı olsa da, felsefecilerin yaptıkları şekilde sonuçlara ulaştıran bir kitap değil. Allah'ın ve vahyin mahiyeti hakkında (veya tartışılan diğer konuların mahiyeti hakkında) günlük hayatta ulaştığımız tarzda bir bilgiyi Kur'an'dan elde edemiyoruz. Onun için bir çoklarına anlamsız cümleler bütünü gibi geliyor kitap, kopuk kopuk, nerede ne dediği pek belli olmayan...
- İşte bu sebeple Kur'an'da bulunan ve Allah'la, meleklerle, cennetle veya diğer konularla ilgili ayetlerin hepsine olduğu gibi iman edip, bunlardan günlük hayata ilişkin sonuçlar çıkarmamaya çalışıyorum. Düşünce ve itikat, benim düşünce ve itikadım ve bunların değerini sadece yaptıklarımda buluyorum. Kişiyi doğru davranışa götürdüğü sürece, tam olarak neye nasıl inandığını değerlendirmek bana düşmez. Müslümanların tarihteki ve şimdiki, itikadı amelin önüne alan tavrına karşılık, kendimden serbest bir düşünce ve bununla beraber ahlaki olarak doğruluk bekliyorum. İtikadı amelin önüne alma, tarihte İslam'ın amele ilişkin kavgalarını teskin etmek için bulunmuş bir çareye benziyor, yine de 1000 seneden sonra bizi getirdiği nokta dünyanın en geri (ve bir çok noktada en ahlaksız, kemiksiz, düşüncesiz, fakir, medeniyetsiz) memleketlerinin müslümanlar arasından çıkmasıdır.
- Yine de eğer konu, *ben müslümanım* diyeni, namaz kılmadığı veya içki içtiği için tekfir etmekse, amelin itikadın önüne geçmesinden kastım bu değil. Bir çok yönden kötülük içinde olsa ve hatta dünyanın en kötü insanı da olsa, *ben müslümanım* diyen bir insana, *değilsin* diyebilecek herhangi bir makamın veya kişinin olduğuna inamıyorum. Neticede böyle yapanlar için de, itikat amelin önüne geçiyor ve başkalarının kafirlikleriyle ilgili çeşitli hükümler peşinde koşuyorlar.
- Buraya kadar gayet liberal bir çizgi çizdikten sonra, Kur'an'a aslında en büyük itirazların yapıldığı *hadler* konusunda bir şeyler söylemek lazım. Kur'an'ın, gidilecek yönü işaret eden bir kitap olmakla beraber, içindeki hükümlerin bir çok yönden insanların yaptığı kanunlardan daha iyi olduğunu düşünüyorum. Kısaca, bir kimseye işlediği sabit bir suçtan dolayı hapis veya para cezası verilmesinden, bedeni cezaların uygulanmasını daha adil buluyorum. Çünkü zaman ve para, kişiler için farklı anlamlar ifade ederken ve değerleri ister istemez farklıyken, sırta vurulan değneğin anlamı herkes için aynıdır. Devlet ve kanun yoluyla kısasa kısas bana makul geliyor. Batı hukukunun kültürel mirasından kaynaklanan ve suçu ve suçluyu doğal ve kaçınılmaz görüp, suç gerçekleştikten sonra en az zararı hedefleyen felsefesine karşılık, cezaların da, muhakeme usulünün de hiç suç olmayacakmış (olamazmış) gibi kurulduğu İslam hukukunun felsefesine yatkınlık duyuyorum. İnsanları muhakeme ederken, suç işlemlerinin imkansız olduğunu kabul edip, isbat şartlarını

en ağırından koyduktan sonra, cezaları da tutarlı olarak insanlar suç işlemeyeceklermiş gibi koymanın daha sağlam bir hukuka sebep olacağını düşünüyorum. Bahsedilen hükümlerden bir insanın bir davadan beraat etmesinin kolay, ama suçu sabit görülürse alacağı cezanın ağır olacağı bir hukuku anlıyorum.

- Kur'an'da, hükümlerle ilgili müşkillerin mirasla ilgili ayetlerde toplanmış olmasında, miras hükümlerinin özellikle göz ardı edilebilir yapılmasının payı olduğu kanaatindeyim. Hz. Ömer'in, gayet açık hükümler oldukları halde, çeşitli cezaları ve ganimet paylaşımını uygulamamasından ilhamla, mirasen geçen mülkiyetin, üretim araçlarının ve şirketlerin kontrolü anlamına geldiği zamanımızda, adaletli bir gelir dağılımına ancak mirası lağvederek ulaşılabileceğini düşünüyorum. Mirasın belli kişilere değil, bir toplumun tüm vatandaşlarına kalmasında, bugün içinde bulunduğumuz güvensizliği, fakirlikten kaynaklanan asayiş sorunlarını, yeteneği olanın sermayeyle buluşmasındaki engelleri, hayatın para merkezli olmasını düzeltmek adına faydaya yol açacağını düşünüyorum. Bu konuyla ilgili daha tafsilatlı bir şeyleri inşallah ilerde yazarım.
- Belki uzun, çelişkili ve faydasız bir yazı oldu ama bu fakirin bu konulardaki fikirlerinin özeti bu meyandadır. Elbette Allah en iyisini bilir. Allah kalbimizi hakikate açık tutsun ve bizleri doğru yola iletsin.
- Yeniden okuyunca bu yazıyı anlamamın en iyi yolunun onu unutmak olduğunu düşündüm. :)

İslam Anlayışım

Dün Ahmet Tolgay'la buluştuk. Uzun zamandır görüşmüyorduk. Bir önceki gün mescidde karşılaşmış ve buluşmaya karar vermiştik ve konu yine o karşılaşmada söylediğim bir söz üzerinden gelişti.

Akşam namazını kıldırmak söz konusu olunca isteksiz olmamın sebebi olarak *ben namaz kıldıracağım cemaatteki herkesi müslüman görürüm de, onların bazıları belki de beni müslüman görmez* mealli bir şeyler demiştim. Bunun kendisinde yarattığı şaşkınlığı gözleyebildiğim Ahmet'le Allah düşüncesinden başlayıp, tasavvuftan ve onu şirk kabul edenlerden, helal ve haramın tasnifine, Kur'an'daki çelişkilerden, Hz. Peygamber'in nebiz ismiyle maruf *likör* içmesine varan bir sohbet yaptık. Ahmet daha çok benim düz bir gelişim göstersem düşüneceğim şeyleri söyledi, Ehl-i Sünnet'in söylediği şeyleri...Ben de onun bir arkadaşından muhtemelen duymak istemeyeceği şeyleri söyledim.

Geçen zamanlarda bir arkadaşımda Gümüşhanevi'nin *Ehl-i Sünnet İtikadı* isimli kitabına göz atarken, orada *falanca kafırdır, filanca kafırdır* denilen görüşlerin bazısını taşıdığımı farketmiştim. Ehl-i Sünnet itikat konularında mantığa fazlasıyla bağlı, bense en başından mantığın yaratılmış olduğuna ve yaratılmışın yaratana anlamak için bir araç olarak kullanılamayacağına inanırım. Zira mantıkla gidersem çıktığım yol beni Agnostik yapmıştı, zamanında. Bir çoğunun *imanını kaybetmemek* adına düşünmekten vazgeçmesine mukabil *ancak düşün-*

meyerek ayakta duran bir iman, sahte bir imandır demiş ve bırakmıştım. Hala da günlük olarak gel-gitler yaşıyorum, bir günüm birine uymuyor ve yine de hepsinde Allah'tan yardım istediğimde benden yardımını esirgemiyor. Bu da mesela çok ilginçtir, benim İslam'a dönüşüm, o zaman tam bir iman sahibi olmadığım Allah'tan bana yardım etmesini isteyerek gerçekleşmişti. Şüpheli kişi *zaten inanıyormuşsun da istemişsin* dese de, imanın kendi içinde bu çelişkiyi taşımak zorunda olduğunu kabul ediyorum her zaman, alemlerin rabbinin kulu-nun kalbine sığmasındaki gibi bir çelişkiyi. Onun için aslolan konunun *imanlı görünmek* veya *itikad* yerine, amel olduğunu düşünmeye başladım. Kişi ne kadar *imanlı* olursa olsun, hayatında ahlaklı olmak adına yaptıklarıyla anlaşılmalıdır.

Bizim çürümüşlüğümüzün temelinde de bu fazlasıyla *törenselleşmiş* İslam anlayışımız var. Yukarda amelden kastım, bu işlere dalmış kişinin hemen anlayacağı tarzda bir şey değil, daha çok ahlaki ameli kastediyorum. Bizim namazımız, orucumuz, haccımız da amel olmaktan çıkıp, kof bir takım törenlere dönmüş durumda. Teorik olarak namaz kılan insanların ahlaklı olması gerekir, Hz. Peygamber'in böyle bir hadisi var, ancak namaz kılanlardan sadır olan ahlaksızlığı farkedene kişinin Nasreddin Hoca'nın sorusundan mülhem *bu namazsa ahlak nerede, bu ahlaksa namaz nerede* demek ihtiyacı doğuyor.

Lafa amelden ve uygulamadan fazla önem veren ve ameli de özünü unutturacak derecede ayrıntıya boğup anlamsızlaştıran Ehl-i Sünnet anlayışının bizim bugünkü çökmüşlüğümüzde büyük payı olduğu kanaatindeyim. Kişioğlu anlamını bilmediği, ızdırabını çekmediği bir takım lafları ezberleyerek cennete gidebiliyorsa, nasıl olup da ahlaklı olmasını bekleyebilirsiniz? *Korku ile ümit arasında* olması gereken kalbimiz, aslında hiç de hissetmeden söylediğimiz laflarla dolu ve bugün normal bir insanın bir şekilde yalan söylemeden yaşamasının mümkün olmadığı bir toplumda yaşamaya başladık. Ahlaklı olan da bunu direkt olarak imanından değil, aile terbiyesinden kaynaklanarak yaşıyor.

Yoksa sorsanız bizim tecavüzümüz de müslümandır, hırsızımız da, yalancımız da. Nasılsa müslüman ya arkadaşlar, Allah bunları affeder. Allah affetsin, kims-eye de hak etmediği, benim veya başka insanların keyfi için ceza vermesin, ancak müslümanların da dinlerinin içini boşaltıp ahlaksızlığı geçer akçe haline getirmiş olmaktan dolayı verecekleri bir hesap var.

Bir de şu: beni veya her şeye inanmaya gönlü varmayanı sırf kendi mantıklarına uymuyoruz diye cehenneme atmaktan gurur duyan tipleri görünce, Hz. İsa'nın kendilerine adam olmalarını söylediği hahamların tavrını hatırlıyorum. *Alimlerin ellerinde, İslam'la ilgili en ufak bir şüphe duyanı küfre gönderecek delilleri olabilir, yine de, bakınca iyi ki hesabını siz görmeyeceksiniz, benim bir Allah'ım var, o ne güzel vekildir* diyorum.

Bugün milyon çeşit fırkaya ayrılmış ümmetin bu kadar bölük pörçük olmasında da, temelinde ahlak olan ekonomik ve sosyal durumun bu kadar iç yaralayıcı olmasında da birinci amilin ümmet için lafın, işten önce gelmesi vardır.

Bakışımı temellendiren sosyal çerçeve buysa, teorik çerçeve de aslında bu çeşit *alimlerin* ettikleri lafın sebeplerini gözetmiyor olmaları. Kur'an'daki bir ayeti

yorumlarken, işin içine ister istemez kültürün, geçmişin, kişisel tercihlerin, *siyasi* ve *pragmatik* tercihlerin girmesi kaçınılmaz. Bir çokları varacakları yeri bilip, ona göre delil arıyorlar ve Kur'an da büyük bir kitap olduğu, İslam'ın kaynakları da isteyene, istediğini sunabilecek kadar geniş olduğu için başarılı oluyorlar. Aradığınızı bilerseniz, delili bulması kolay...

Bu da bizi birbirini anlamamak için yeterince delili olan insanlar haline getiriyor. Herkes kendi dediğinin doğruluğundan emin, hemen herkes *anlayışın küfür* demek olduğunu düşünüyor ve kimsenin söylediklerinin kaynakları üzerinde düşünmek için vakti yok. Hemen herkes gerçekte bilmediği konular hakkında konuştuğu halde, biliyor numarası yapmaktan vazgeçmiyor. Şeytan bilenlerin yoluna işte böyle oturuyor ve onlara bildikleriyle işte böyle zehirliyor.

Bu durumda takınabileceğim tavrın ne olduğunu düşündüğümde, kendimi kimseyi İslam'ın dışında veya içinde görmek yetkisiyle donatılmış bulamadım. Söylemek basittir, *bu din benim babamın malı değil* deyince herkes hoşlanır, yine de mesela kimlerin içinde olduğunu sayınca *onlar da mı?* diyen birisi varsa, tavrın *İslam'ın bekçiliği* olduğunu söylemek gerekir. Mesela hadisin delil olduğunu reddedenler müslümandır, bu durumda kişi namazın beş vakit olduğunu reddedebilir ve yine müslüman kalabilir, muhkem ayetlerle ilgili farklı yorumlar getirenler müslümandır, bu durumda mesela kişi İslam'da başörtüsünün bir emir olmadığını veya yasaklananın sadece *şarap* olduğunu ifade edip müslüman kalabilir ve yine Kur'an'daki hükümlerin bazılarının o döneme yönelik olduğunu iddia eden de müslüman kalabilir, itikatla ilgili konularda söz söylemenin hemen her zaman müteşabih ayetlerden, muhkem hükümler çıkarmak olacağını farkedip susmayı tercih eden müslümandır, bu durumda mesela kader hakkında farklı düşünceler geliştirip, anladığımız anlamda bir kaderin olmadığını söyleyen de müslümandır.

Bunları genişletmek mümkün...Hatta önemli olanın İslam'da va'zedilen prensipler olduğunu ve isimlerin öneminin olmadığını, prensipleri yaşayan insanların kendilerine müslüman demeseler bile müslüman addedilebileceklerini söylemek de mümkün. Böyle bir yaklaşım belki fazla geniş gelecek, yine de kendilerine İslam'ın ulaşmadığı veya tarafsız bir karara varamayacakları kadar bozulmuş olarak ulaşan insanlarla ilgili benim söyleyebileceğim en iyi şey de bu olurdu.

Peki bu kadar genişlettiğimde, asıl içini boşaltan ben olmuyor muyum? İnsanlarla ilgili değerlendirmemi *kafir* / *mü'min* diye yapmaya çalışmadığımda ve asıl olarak insanların hayatlarına ve basit bir takım ilkeleri yaşamalarına baktığımda herhalde olmuyorum. O ilkeler de öldürmemek, yalan söylememek, Allah'tan başkasına kulluk etmemek ve onu sağlam bir kalple anmak, insanlarla iyi geçinmek, aldığını rızayla alıp, verdiğini rızayla vermek, aldatmamak ve yaptığı her şeyin hesabını vermeye hazır olmak gibi kısa bir liste. Yine de böyle *içi boş* kısa bir listenin uygulamasındansa, yukarıda bahsettiğim laf salatasından *içi dolu* bir din sahibi olmak daha kolay.

Hz. Peygamber zamanında insanların itikat konularında fazla kafa yormamış olmalarının üzerine, ona dayanmayan veya müteşabih olduğu belli ifadelere

dayanan muhkem bir itikat geliştirmeye çalışınca bu hale geldiğimizi ve belki de gerek itikadı, gerek amelı konularda konuşanların susulması gereken yerde konuştuklarını kabul etmek durumundayım. Yine de bu, geçmişi, geleneğı veya mezhep imamlarının, alimlerin söylediklerini dikkate almamak demek değil, ben de bir çok hüküm yönünden Hanefi hükümlerini takip ediyorum. Bununla beraber yaptığının sadece kendim ve başkaları için bir kolaylıktan ibaret olduğunu ve benimkiyle veya başkalarınınkiyle ne kadar çelişirse elişsin, hakikatin farklı bir yerde olabileceğini kabul ediyorum.

Bir de şu: felsefeyi adını koyarak, Allah'ın alemini daha iyi anlamak adına takip etmek varken, kendi söylediklerimi Allah'a isnat etmenin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Ve yine düşünceyle alakalı farzımuhal bir ilke olarak, Allah yoksa bile bunu bir müslümanın bulmasının, bir kafirin bulmasından daha iyi olduğu kanaatindeyim. Cehalet, tembellik, düşüncesizlik ve kötülüğün üzerine hayat kurulmaz ve Allah adına çağırdığını söylese bile beni bunlara ağıranlara itaat edecek değilim.

Kozmolojik Kanıt

İnsanlara neden bir yaratıcıya inandıkları sorulduğunda, verdikleri cevap en basit haliyle *her şeyin bir yapıcısı var, kainatın da yapıcısı da Allah'tır* diyorlar.

Bu düşünce ülkemizde, bilhassa Bediüzzaman Said Nursi ve Adnan Oktar gibi dini bilimle *isbat* etme yolunu seçmiş muhteremler ve talebelerinde görülüyor. Anlatılan hikayeler çeşitli olsa da, sonuçta fikir aynı: *Yeryüzündeki düzen bir yaratıcıyı gösterir.*

Bu tür bir düşünce tarzına itiraz ettiğimde kafir olacağımı dşnenlerdenseniz, bundan sonrasını okumayın. Zira iki noktada itiraz edeceğim: Birincisi bir sandalyeyi gördüğümüzde onun bir marangoz tarafından yapılmış olduğunu söylemek mümkündür, çünkü etrafımızda marangozlar gördük ve onlar sandalye yapıyorlardı. Sandalyeleri hep marangozların yaptığını anlayacak kadar çok sandalye, marangoz ve marangozun sandalye yapması sahnesine vakıfız. Duyularımızla kazandığımız, birinci elde bir bilgimiz var bu sandalyenin yapıldığına dair. Bununla beraber kainatın anlatıldığı şekilde yaratıldığı bize sadece dolaylı yoldan öğretildi. Allah kainatı yaratırken biz orada yoktuk, başka kainatlar yaratırken de yoktuk, hatta bir çok insan dolaysız yaratmanın hiçbir türünü hayatları boyunca yaşamadı. Bu sebeple sandalyedeki tecrübemizi, kainatın yaratıcısını anlamakta kullanmamız birazcık cevabını bildiğimiz sorular sormaya benzer.

İkincisi ise aynı düşünce tarzının herhangi bir Tanrı'nın kainatı yaratmasını *isbat* etmekte kullanmanın mümkün olduğudur. Kainatı yaratıp, onu kuran ve kendi haline bırakan, masonların *Kainatın Ulu Mimarı* dediğı tarzda bir yaratıcıya daha çok uyar bu şekilde isbat edilen bir Tanrı. Deizmin Tanrı'sının İşlam'ın anlattığı Allah'tan farkı, kainatı bir defa yarattıktan sonra onu kanunlarıyla kendi haline bırakıp, vahiy gibi, peygamber gibi müdahalelere ihtiyaç duymamasıdır. Bu çeşit bir Tanrı anlayışının izlerini Türkiye'yi yöneten insanların bir

çoğunda görmek mümkündür.

İşte bu iki noktadan dolayı kozmolojik kanıt diye sunulan bu akıl yürütmenin pek de sağlıklı olmadığı kanaatindeyim. Eğer Allah'ın varlığını bu şekilde isbat etmek yetseydi, insanlar arasında dinle ilgili hiç bir sorun çıkmaması gerekirdi.

Mükemmel Tanrı

Ateizmin en sağlam argümanlarından biridir: *Mükemmel bir Tanrı, neden mükemmel olmayan bir evreni yaratma ihtiyacı duydu? Eğer evreni yaratmadan önce Tanrı mükemmel idiyse, evrene ne gerek vardı? Yok eğer mükemmel olmak için evrene gerek vardysa, Tanrı'nın mükemmel olduğu nereden çıktı?*

Buna benzer şeyler.

İlk dikkatimi çeken, bu iddianın *zamani* bir veri olarak kabul etmesi. *Kainatı yaratmadan önce Tanrı ne yapıyordu?* gibi bir soru anlamsızdır, çünkü zaman, *öncelik* ve *sonralık* kainatla beraber yaratılmıştır. Tanrısını sakallı bir *süpermen* olarak tahayyül etmeye meyyal insanoğlunun düştüğü hendeklerden biri...Allah'ın kainatı yaratmadan önce *kainatın varolması gibi varolduğunu* veya kainata benzer bir varoluşla kaim bulunduğunu iddia etmediğimizde bu soruları cevaplamakla yükümlü tutulamayız.

Allah vardır dedikten sonra, bu varlığın hususiyetleri konusunda insanın ezberlediği şeyleri söylemesi doğaldır. Onun varlığının kendi varlığımız, elimizdeki eşyaların, etrafımızdaki insanların varlığı gibi bir varlık olduğunu söylemek, üzerinde fazla düşünmediğimizde gayet tabii bir yol olarak görünür. Halbuki Allah'ın kainat dışındaki varlığının *kainatın varlığı gibi* bir varlık olması, onun var olmasının bir şartı değildir. Böyle olduğunda da, Ateizmin *vardır-yoktur* laflarının hiçbiri anlamlı olmaz çünkü Allah'ın varlığını, Ateizmin bahsettiği -ve reddettiği- türden bir varlık olarak anlamak zorunda değiliz.

İkincisi *bilgi* dediğimiz şeyin ancak insan sözkonusu olduğunda bizim anladığımız tarzda varolduğunu söylemek. Allah kainatı yaratmadan önce, insanın algısı ve aklıyla elde ettiği cinsten bir bilgiyle bilinebileceğini iddia etmek, onun bu kainatın dahilinde varolduğunu iddia etmek gibi olur. Bu Tanrısını yere indirip Yakup Peygamber'le güreştiren Yahudi ve Hristiyanlar için muteber olsa da, Güneş ve Ay battıktan sonra onların Tanrısı olamayacağını gören hanif İbrahim'in milletinden olanların itibar etmek zorunda oldukları bir fikir değildir. (*Rabbini kainatın içinde aramak şirktir* diyecektim, yanlış anlaşılmasından ve acele etmekten korktum, iyisi mi şirk kısmıyla uğraşmayı şimdilik bir kenara bırakalım.)

Bu ikisini yazdıktan sonra soruya tekrar baktım. Derin tefsirlere girişmek mümkün göründü. Yine de söyleneceği, belki de gereğinden fazlasını ifade ettiğimi sanıyorum. Bu anlatılanların soruları nasıl cevaplandığı açık değilse, muhtemelen bu soruyla uğraşmaktan başka şeylerle ilgilisinizdir ve bu durumda naçizane uğraştığımızla uğraşmaya devam etmenizi salık veririm.

Doğrusunu Allah bilir.

Kur'an'ı Putlaştırmak

[Bunun üzerine İblis]: *Madem ki, benim yoldan çıkmamı istedin dedi, ben de, gidip senin doğru yolunun üzerinde onlar için pusuya yatacağım ve hem açıktan açığa, hem de akıllarının ermediği yol ve yönlemlerle, sağlarından sollarından sokulacağım onlara: Ve sen onların çoğunu nankör kimseler olarak bulacaksın* (Araf 7:16-17) (Kur'an Mesajı; M. Esed, C. Koytak, A. Ertürk)

Çok netameli bir konu...Yine de Konya'da boyna takılabilecek kadar küçük bir kristale Kur'an-ı Hakîm'in tamamının yazıldığına dair bir ilan gördükten sonra, bunu birilerinin yazması gerektiğini düşündüm.

Burada *cahil halkımız* edebiyatı yapmak niyetinde değilim, kimseye yol yordam öğretmek gibi bir amacım da yok. Sadece düşüncelerimi ifade etmek ve giderek yayılan bu alışkanlığa işaret etmek niyetindeyim. Bir şey değiştiremeyebilir bu, yine de en azından elimden geldiği ölçüde vazifemi yapmış olurum.

Bir taşta bir takım semboller çizip, ondan medet ummak ona tapmak mıdır? Evet. Bir taşta el, ayak, burun ve göz yapıp onu olması gereken değer üzerinde bir değerle tanımlamanın adı putperestliktir. Burun ve göz yerine çeşitli işaretler kullanmanın ve o taşı olması gereken değer üzerinde bir değere taltif etmenin de farkı olmaması gerekir. Burada işaretlerin yerine Kur'an ayetlerinin olması, ayetlerin durdukları yerde (yani okuyan, anlayan, uygulayan olmadan) bir güce sebep olabileceklerine inanmıyorsanız, pek bir fark meydana getirmez. Yok eğer üzerinde ayet yazılmakla, taşın taşlıktan, kağıdın kağıtlıktan çıktığını düşünenlerdenseniz, o taşların ve kağıtların neden kendilerini koruyacak ve mesela Amerikan askerlerinin hakaretlerine karşı koyacak gücü olmadığını, Hz. İbrahim'in baltasına paralel olarak düşünmelisiniz.

Bu konu insanların nasıl iyi niyetleri, saygı ve hassasiyetleriyle aslolanı kaybettiklerine ve şeytanın nasıl onların *yolu üzerine pusuya yattığına* güzel bir örnektir. Temelinde Kur'an'ın korunmasını gözeten büyük bir saygı yatan bu davranışlar, tali bir takım hassasiyetlerin sonunda Kur'an'ın ifade ettiği en temel gerçeği, *Allah'tan başkasına uluhiyet isnad etmeyin* gerçeğini nasıl gölgede bırakabileceğine de güzel bir delildir.

Üzerindeki ayetleri ancak mikroskopla okuyabileceğiniz bir kristali, edebi tartışılır bir süs eşyası olarak değil de, kendisinde Allah'ın sözü yazılı olması hasebiyle başa gelecekleri değiştirmesini umarak takmak veya bulundurmak, neticede o kristalin bir put olması demek değil midir?

Tam burada Sıffin Savaşı aklıma geldi. Hani Hz. Ali'nin askerleri, aslında savaşı kazanacakken karşı tarafın mızraklarına Kur'an nüshaları takmasıyla savaşmayı reddetmişlerdi...

Allah fikri

Ehl-i Sünnet kelamının tezlerinden biri insanlara vahiy inmemiş olsa dahi, doğal olarak bir yaratıcı bulunduğu fikrini kabul edecekleridir.

Bugünlerde insana öğretilmiş bir tanrı fikri olmadığında nasıl olup da bunu bulacağını düşünmekteyim. *Her şeyin bir mimarı var, kainatın mimarı da Allah'tır* düşüncesinin, insanı Pascal'ın *Felsefecilerin Allah'ı* dediği yola soktuğunu düşünüyorum. Bunun sonu da deizm gibi görünüyor, İslam'dan çok. Kozmolojik kanıta dayanan bu gibi *isbat*ların nasıl olup da vahyi açıklayabildikleri ve Allah'ın vahiyle bildiğimiz sıfatlarını bu *mimara* yakıştırabildiklerini de merak ediyorum. Yeryüzündeki hayat bir ilahı işaret ediyor olabilir, ancak o hayat nasıl olup da vahyeden ve arada sırada peygamber gönderen bir ilaha işaret ediyor, bunu anlamıyorum.

İnsanda Allah düşüncesinin de doğal bir düşünce olması gerekmediğini düşünmeye başladım. Bizim Allah kavramımız kültürle yoğrulmuş, ziyadesiyle kişileşmiş bir kavram. Allah deyince bir *şey* düşünmenin sebebinin kültür olduğunu düşünüyorum, yoksa her şeyin Tao'dan gelip, Tao'ya gittiğini söyleyen Taoizmin de insanlara ilk sebep hakkında verdiği bir fikir var, Aristo'nun da öyle...

Müslüman alimler boşluklarını kendileri doldurdukları Allah fikrini desteklemek için pek de gerekli olmayan derecede mantığa başvurmuşlar. Kur'an Allah hakkında insan anlayışına uyumsuz, birbiriyle çelişen bir sürü sıfattan bahsederken bunu yapmışlar. Allah'ın anlatılan dışındaki mahiyetini mantıkla çözmeye çalışmak, her şeyden önce mantığın Allah'ı anlayabileceğini kabul etmek olduğu halde yapmışlar. Sebebi de belli, bize anlatılanların içinde her şey yok ve vahiy kesildiği için insanların aklına gelen soruları, akıllarıyla cevaplamak dışında seçenekleri de yok. O sebepten de boşluklar bu işe hiç de uygun olmayan bir araç yardımıyla doldurulmuş.

Sonra da bu çeşit bir mantığa uymadığı gerekçesiyle insanlar birbirlerini tekfir etmiş. İbn Teymiyye'nin İbn Arabi'yi tekfiri gibi...

Kur'an insanlara akıllarını kullanmalarını öğütler, ancak bunu Allah'ın yeryüzündeki işleri için yapmayı öğütler ve ulaşılacak hedefi de çoğu zaman kendisi verir. Allah hakkında akıl ve mantığa dayalı bir anlayışı İslam'ın merkezine oturtmak, Allah'ı *rabb'ül-a'lemin* değil, sadece *rabb'üd-dünya* olarak kabul etmek olur.

Gayba iman gerekir.

Evrin Teorisi

Bu konu daha geniş bir ölçüde ele alınmayı hak ediyor...Yine de bir giriş babından iki üç cümle yazmak istiyorum.

İnsanlarda, Darwin'in veya bir başkasının geliştirdiği şekliyle bir evrim teorisinin varolmasının Allah'ın yaratmasına ters olduğuna dair bir inanç mevcut. Birileri Tanrıya inanırken, birileri de *Evrime* inanıyor. İşin içine bu şekilde *inançlar*

girdiğinde, konuştuğumuz şeyin bilim olmadığını düşünmeye başlıyorum. Bilimin her şeyi çözmek gibi bir yeteneği bulunduğuna inanan insanlardan değilim, yine de en azından olanı olduğu haliyle ortaya koymak gibi bir amaç güttüğünde bilime değer vermek gerektiğini düşünürüm.

Yine de bir şeye inanmak veya inanmamak için manivela teşkil eden bir bilimin *olanı olduğu haliyle ortaya koymak* diye özetlediğimiz işi yapabileceğinden emin değilim. İşte bunun için de, *Evrin Teorisi* denildiğinde bunun *Evrin Teolojisi* anlaşıldığını düşünüyorum.

Müslümanların en azından şunu farketmiş olmaları gerekirdi: Nasıl ki yerçekimi kanunu gibi bir fizik kuralının var olması, Allah'ın bıraktığımız nesnelerin yere düşüşünü yaratmasına engel değilse, canlılar arasında farklılaşma için tabii kanunların bulunması da onların yaratılmış olmasına engel değildir.

Efendim, Kur'an'da insanın balıktan yaratıldığı yazıyor. Esed'in yorumlarını bir tarafa bırakalım, Kur'an'da uçan kuşu Rahman'ın tuttuğu da yazıyor. (67 Mülk 19) Bundan dolayı yerçekimi kanununa küfreden, Newton hakkında zaten cahilin biriymiş diyeni görmedim.

***

Yoksa hala Allah'ı Mikelanj'ın o ünlü freskinde Adem'e parmağından hayat veren sakallı dede gibi bir kişi mi sanıyoruz? Yaratmayı insanın yaratmasına benzer şekilde nesnelere yeni biçimler vermek mi anlıyoruz?

Özet: Bu bir Evrin Teorisi savunması değildir. Yine de bir teoriyi teori olarak bırakmanın herkes için daha hayırlı olduğuna dair bir hatırlatmadır.

Kur'an'a kul olmak

Çok ince bir noktadır ve insan çok çabuk hataya düşebilir: Kur'an'a kul olmak ve Allah'a kul olmak farklı şeylerdir.

Bu şöyle de ifade edilebilir: Kur'an'ın kendisine değil, gösterdiği yere kulluk etmek.

Toplumun kendisinde de hissedilmeye başlanacak ve Türkiye'nin zihni bölünmüşlüğüne savaş alanı olması muhtemel *Kur'an nedir?* sorusunu Müslümanların daha önce sorması gerekirdi. Kitap hakkındaki çeşitli şüpheler, varolan *çelişkiler*, şibhe duyulan ihtiyaç, vahyin neden sürekli olmadığı, vahyin mahiyeti ve kitabın toplanması sırasında yaşananlar gibi konuların hepsinin, Kur'an'ın kendisine yöneltilmiş *yarı ilahlık* anlayışından kaynaklandığını farketmiş olmak gerekirdi.

Bir şeyi Allah'tan olmasının *Allah* olmasını gerektirmediğini anlamak gerekirdi. Kur'an'ın yanlışsızlığı, açıklığı, mucize oluşu gibi konularda insanların dünyalarından ibaret bir duruşu Allah'a atfettikleri gibi, kitabına da atfettiklerini düşünmek gerekirdi.

Bazı mucizelerin ifade ettiği *eksikliği* de anlamadık. Mesela 19 mucizesine uymuyor diye Tevbe Suresi'nin son iki ayetini inkar etmek, Hadid Suresinde bütün elementlerle ilgili bilgileri aramak -ve muhtemelen bulamamak-, tüm bu sayısal mucizelerde hiç bir *kuralın* Kur'an'ı tek başına ifade etmeye yeterli olmadığı üzerinde de kafa yormadık.

Bunları yapmadık. Bunun yerine Kur'an hakkında hikayeler uydurmak kolayımıza geldi. Onu anlamak için okuyan kişiler zaten azdı, onlar da, kendi anlayışlarını desteklemek için okudular.

Ve Kur'an'ın aslında neyi arıyorsanız, onu bulabileceğiniz bir kitap olduğunu unuttuk.

Her yerden akan faniliği içinde kainatın Allah'ın yaratması olması nasıl rahatsız etmiyorsa, bir takım noktalarının mantığıma, matematiğime, *Allah'ın kitabı* anlayışına, güzellik anlayışına, bilgi anlayışına, ebediyet anlayışına uymamasından, Kur'an hakkında *Allah'tandır* demeye rahatsızlık hissedecek değiliz.

Zaten nasıl ki Allah'ın kainatı Allah değildir, Allah'ın kitabının da Allah olması gerekirdi.

Müslümanları Şirkle Suçlamak

Gelenekten daha çok aslı kaynaklara bağlılık yönünde fikir yürüten müslümanlarda, bilhassa tasavvuf erbabını şirkle suçlamak gibi bir eğilim göze çarpıyor. Şahsen bunda sorumluluğun büyük kısmını suçlananların dengesiz *müfredatında* buluyorum. Tasavvuf ve gelenek adına yapılanların bazısının insanın aklına kulluğun kime olduğu konusunda şüphe uyandırması mümkün görünüyor.

Yine de bir kimseye müşrik demenin sorumluluğunu bu kadar rahat göze alabilmekte de mühim bir acelecelek farkediyorum.

Dikkat edilecek nokta, Hz. İsa'ya bariz biçimde yönelmiş bir kulluk içinde oldukları halde Hristiyanlara müşrik denmemiş olmasıdır. İtikatları şaşmış olsa bile neticede vahiyden kaynaklanan bir dine mensup oldukları için ayrı bir *hukuka* sahiptirler.

Buradan ilhamla, itikat konusunda, ne kadar zorlama şekilde olursa olsun, birilerini / bir şeyleri putlaştırma yolunda olsa bile kendini Müslüman olarak tanımlayan kimseye şirk isnat etmenin edepli bir davranış olmadığını düşünüyorum.

Kader

Kader konusunda söylenecek şu: Bir şey isteyip de yaptığınız oldu mu? O halde iradenizi nasıl inkar edebiliyorsunuz?

Ve Allah'ın iradesi dışında bir şey yaptığınız oldu mu? O halde onun iradesini nasıl inkar ediyorsunuz?

Bu benim işim mi, Allah'ın işi mi? Bunu yapmayı istedin mi? O halde senin işin. Bu gerçekleşti mi? O halde Allah'ın işi.

Sonuçtan Hüküm Vermek

Bir şeyin belli kurallara göre iyi veya kötü olup olmadığına bakarken, pek çokları, *bu doğruysa bizim hayatımıza etkisi ne olur?* diye düşünmekte.

Mesela adam demiş ki *peygamberin sünneti dini bir kaynak olarak kullanılamaz. Bunu değerlendiren kişi, bu doğru olursa, benim hayatımda ne değişiklik olur?* diye soruyor kendine önce. *Efendim, namaz şöyle olur, oruç böyle olur, dinimiz sünnet olmadan yaşanamaz.* Bu bir cevap değil ki!

Şunu söyleyebilirsiniz: *Kur'an'da peygambere itaat edilmesi emredilir, biz de onun için ona itaat ediyoruz ama sünnet ortadan kalktığında kendinizi rahat hissettiğiniz uygulamalar, sonuçlar ortadan kalkacak diye itiraz ediyorsanız, atalarımızın dini suçlamasına hazır olmanız gerekir.*

Fıkıhta böyle pek çok hüküm var. Hayatı daraltan hükümlerin pek çoğu *bunu yazmazsak sonuç ne olabilir?* diye icat edilmiş hükümler. Bu sebeple de inatla sınırlayıcı, inatla daraltıcı...

Herkese aynı gömleği giydirmeye, fani aklınızla hayatın her yönü, her durumu hakkında hüküm vermeye kalktığınızda ortaya bu çıkıyor olsa gerek. Güvenli olsun diye en cahiller, en işe yaramazlar, en şaşkınlık için va'zediyoruz hükümleri...

Peki bu *güvenli duruşun* bir bedeli yok mu? Bedava mıdır daha *hijyenik* bir din?

İslam dünyasının halini görmüyor musunuz?

Risaletin Zamanı

Şu sıralar aklımdaki soru şudur: Allah'ın, peygamberini yeryüzündeki bu kadar değişimden önce göndermesinin hikmeti nedir? Veya daha arsız bir şekilde, neden bizler üzerinde ittifak edemediğimiz konularda risaletten uzak kaldık? Allah neden bizleri yorumu üzerinde tam bir ittifakımız olmayan kitabıyla ve resulünün bize ulaşmasında sıhhatinden emin olamadığımız sünnetiyle başbaşa bıraktı? Neden ümmet bu kadar yalnız ve iyilerimiz kudretten, güçlülerimiz ihlastan neden bu kadar uzak? Kısacası, biz neden çöktük ve çıkış yolumuzu aydınlatan چراغ nerede?

Yeryüzü, gitgide yeni bir dünya ve ahlak yaratmaya muktedir zalimlerin kontrolüne giriyor. Bilgi değersizleşiyor, hakikat silikleşiyor ve insanın dış dünyada tutunabileceği dallar giderek zayıflıyor. Daha önce olmadığı kadar derin bir karanlığa gömülüyor insanoglu, Önü ve arkası olmayan, ilmin, hikmetin işe yaramadığı, her şeyin hikayeden ve illuziyondan ibaret kaldığı bir çağa giriyoruz. İnsanın insana tasallutunda, söze tasallut merhalesinden, zihne tasallut merhale-

sine geçiyoruz ve bütün bunlardan Allah'a sığınmaktan başka yapabildiğimiz bir şey yok. Sığındığımız Allah'ın da, bu illuzyonlardan biri olup olmadığını, ona gerçekten ve hakkıyla iman etmiş olup olmadığımızı bile bilecek durumda değiliz.

Misalen Londra'yı bombalayan adamların gerçekten bombacı mı olduklarını, gerçekten müslüman mı olduklarını, kime hizmet ettiklerini, kimden yana olduklarını bilmiyoruz. Onları İslam adına lanetleyen adamların da gerçekten ne olduklarını, ne istediklerini, nasıl bir kurtuluş vaadettiklerini bilmiyoruz. Birileri İslam'ın kaynaklarından intihar bombacısının iyi iş yaptığını, zorlayıcı bir te'ville de olsa ortaya koyabiliyorsa, *böyle şey İslam'da olmaz* demek zordur, aynı şekilde birileri de, sadece düzene zarar gelmesin kasdıyla bile olsa insanları barışa davet ediyorsa, davet ettiği barışı reddetmek doğru değildir. O halde nedir olanlar? *Herkes kendine göre doğru, herkesin İslam'ı kendine* demek sadece düşünmekten ve sorumluluk almaktan bir kaçış. O bombacılar ne idiler, kardeşlerim mi, yoksa beni tekfir ettikleri için kendileriyle aynı dinde olmadığım katiller mi?

Son soru da şu olsun: Müslümanlar mı İslam'ı bu hale getirdi, İslam mı müslümanları bu hale getirdi?

Hız. Muhammed'in Yolunda / Carl Ernst

Aslında tercümesinde sakatlık göze çarptığında kitapları bir kenara sallamak adetimdir. Bu kitapta da tercüme hatalarından çokça var, her ne kadar mütercim falancaya filancaya okuttum, çok emek sarfettim, *seküler* ve *laik* kelimelerinin kullanımına dikkat ettim, öğrencilerim çok sevdiler, vs. dese de, kitap dinî literatüre ve ıstıhlara hakim olmayan birinin kaleminden çıkmış tam bir acemi eseri gibi duruyor. Kişinin çalıştığı alanın jargonundan anadilinde bu kadar uzak olması, hele bu alan din gibi nihayetinde bu milletin DNAsına işlemiş bir konuyla garip kaçıyor. Mütercimin kendisine her nedense hiç sempati beslemediğim bir *milliyetçi* şahsın kızı olduğunu pek de alakalı bulmadığım bir şekilde ifade etmiş olmasını ve açtığım ilk sayfada *raporlardan* bahseden bir paragrafı anlayamamış olmamın, belki de münferit addedilebilmesi mümkün olabilecek hataları büyüttmüş olmama sebep olması muhtemeldir, ancak bu derece Türkçe'den bîhaber bir insanın neden Türkçe'ye bir tercüme yapmak hevesine girdiğini anlayabilmiş değilim. Her neyse de, müellifin hassasiyetlerine ve konuları ele alış tarzına hürmeten kitabı bir ölçüde anlatmaya değer.

Hitap ettiği kitle itibarıyla Amerika'lıya İslam'ı anlatma çabasındaki bir eser olarak, çağdaş problemlerin pek çoğunu, bugüne kadar bir müsteşrikten gördüğüm en tarafsız dille anlatabilmesi güzel. Hız. Peygamber'in neden Hristiyanlarca sevilmediğini, nasıl görüldüğünü teklifsiz bir açıklıkla anlatması, mesela ümmi peygamberin, Kur'an'dan başka mucizesi olmayan peygamberin, ilk gençliğinde Bahira diye bir keşişle görüştüğü rivayet edilen

peygamberin, kılıç taşıyan ve çok evlenmiş peygamberin neden *sahte peygamber* olarak görüldüğünü anlatıyor yazar. Martin Luther'in *şeytanın oğlu* dediğini, Dante'nin Hz. Ali'yle beraber Cehennemde başı yarılarak azap edilenlerden saydığını öğreniyoruz. Budizm için Dalay Lama, Hinduizm için Gandhi, Musevilik için zıddan İkinci Dünya Savaşı bir sempati kaynağı olurken, Hz. Peygamber'in Nasara'yı neden gıcık edip durmuş olduğunu anlamış bulunuyoruz. Onun tek bir cariyesi olup, hizmetçisi olmadığını, kendi elbisesini kendi tamir ettiğini de kitabın başka sayfalarında yeniden hatırlıyoruz.

Kur'an hakkında yazarken, toplanması konusundaki rivayetleri, bazı araştırmacıların onun hakkında ilk 200 yılda sabitlenmiş olduğu iddialarını, günümüze kalan ilk Kur'an yazısının Kudüs'te 692'den (Hicri 70 civarı) kaldığını öğrenip, Topkapı Sarayı'ndaki Hz. Osman nüshasının hakikiliğini merak ediyoruz. İbn Mesud'un neden kendi Kur'an nüshasını teslim etmediğini de bir soru işareti olarak saklıyoruz. Salman Rüşdi'nin meşhur kitabına esin kaynağı olan rivayetleri, onun bunlara nasıl kendi tiynetinden eklemeler yapıp, *mü'minlerin annelerine* model olarak fahişeleri uygun gördüğünü öğreniyoruz. İncillerin 5000 kadar en erken kopyasından iki adet birbirinin tıpkısı olmadığından bahsettiğindeyse, Hristiyanların bunu hiç sorun etmeden nasıl *Tanrı sözü* gibi kabul ettiklerine de hayret ediyoruz.

Kur'an-ı Kerim'e karşı beslenen önyargıyı, mesela kütüphane kataloglarında Kitab-ı Mukaddes'in yazarı yokken, Kur'an'ın yazarının *Muhammed* olarak gösterildiğini, 2000 öğrenciye bir forum amacıyla dağıtılan Kur'an'ların nasıl propaganda amaçlı gösterilip soruşturma açıldığını, yazarın eğitimden amaçlarının müslümanların insan olduğunu anlatmak olduğunu itirafını izliyoruz. Müslümanların sadece %18'i Arap olduğu halde, Batı adamının zihnindeki Arap = Müslüman = Terörist gibi bir şartlanmanın varlığını tesbitine şahit oluyor, bunun entelektüeller arasında da mesela Ernst Renan'ın yazdığı ve İslam'ın ilerlemeye mani olduğu tezini işleyen yazısının anahatlarını, Sami ırkın felsefeye ve düşünceye yatkın olmadığını anlattığını hayretle takip ediyor, bunun daha korkuncunu Cemaleddin Efgani'nin *İslam'ın henüz yeterince gelişmemiş olduğunu* kabulünde görüp, Renan'ın ona cevabında kendisinin zaten arî ırktan olduğunu ve felsefeye açık olabileceğini ifade ettiğini okuyoruz.

1200'lere kadar Latince kaynakların Arapça yoluyla tercüme edildiğini, ancak bundan sonra tercümeler durunca İslam dünyasında felsefenin de yok olduğunun düşünüldüğünü söylüyor. İran ve Hindistan'da aktif olarak İslam felsefesinin devam edegeldiğini, mesela 17. yüzyılda yaşamış Molla Sadra gibi figürlerin İran'da Sokrat, Eflatun ve Aristo büstleriyle anılmasını örnek veriyor.

Bu meyanda İslami hukuktan, Hz Ali'nin *inançsız idare mümkün, adaletsiz idare mümkün değil* demesinden hareketle bahsediyor ve Batılılar ne düşünürse düşünsün, halihazırda İslam hukukuyla tam olarak yönetilen ülke olmadığını, zaten bunun İslam hukukunun boşluklarından dolayı mümkün olmadığını söylüyor. *Şeriatın* geçerli olduğu yerlerde bile, bunun büyük ölçüde Batı hukukundan alınma bir takım hükümlerle desteklendiğini, örnek olarak da Hindistan'daki Anglo-Muhammedan hukuk sisteminin işleyişini veriyor.

İmparatorluklardaki kimlik oluşumunun dini olduğu kadar, etnik de olduğunu, hatta ırkın daha önemli olduğunu, İslam'ın müslüman olmayanlardan alınmasını buyurduğu daha yüksek vergiler sebebiyle, tarihteki İslam imparatorluklarında yöneticilerin ihtidaya *gelir kaybı* olarak bakıp, fazla teşvik etmediklerini söylüyor ilginç olarak. Hilafet konusunda, 1278'de Bağdat'a giren Moğolların Halife'yi ortadan kaldırdıktan sonra bu sıfatın güçlü İslam hükümdarlarına verilemediğini, Osmanlılar yıkıldıktan sonra kaldırılmasının ise, müslümanların çöküşüyle alakalandırıldığını yazıyor. Bu çöküşün sebeplerinin bu ülkede de duyduğumuz gerekçeleri arasında müslümanların İslam'dan sapmalarını da sayıyor yazar. Tabii, bu çöküşe ilişkin çözüm düşüncelerinden de, modern eğitim almış, Mısır'da Hasan El-Benna, Hindistan'da Mevdudi gibi isimlerden, Tahran'daki bir kanalizasyon probleminin İslam gelince düzeleceğinin umulduğu bir anekdottan, Liberal İslam düşüncesiyle eğitim kurumları ve demokrasiye yönelen müslümanlardan bahsediyor.

Müsteşriklerin İslam'ın geriliğe sebep olmasının temel bir unsuru olarak gösterdikleri kadın hakları konusunda yazarın aktardığı bir anekdot çarpıcı geliyor, 1716'da İstanbul'a İngiliz elçisinin eşi olarak gelen Lady Montagu'nun, kadınların mülkiyet ve iş sahibi olabilmelerine imrendiğini anlatıyor yazar. İngilizler gibi modern demokrasinin dadısı sayılabilecek bir milletin kadınlara mülk edinme hakkını 1872'de verdiğini, bunun İslam tarafından 7. yüzyılda tanındığını belirtiyor. Bizim muhafazakarların ağzında sakız olduğu için artık pek kayda geçmeyen kadının bir teşhir malzemesi olarak kullanılmasını kitabın satırları arasında gördüğümde, itiraf etmek gerekirse, bunun onlar tarafından da bir sorun olarak algılanabileceğini yeniden idrak ettim. Örtünme konusunda, *hicabın* başlarda Hz. Peygamber'in hanımlarını ayıran bir perde olduğunu, sonradan bu perdenin kişinin üzerinde taşınmaya başlandığını, İslam'ın ilk devirlerinde ve Hz. Peygamber'in uygulamasında kadının toplumdaki öneminin daha fazla olduğunu, bugün Batı Afrika'da geleneksel olarak karnı açık kıyafetler giyen kadınların, İran'da, hukuki olarak kadın erkek eşitliğini savunan düşünürlerin olduğundan konuşuyor aynı zamanda.

Şia'dan da bahsediyor yazar, müslümanların %15'inin yollarını Oniki İmam'a atfettiklerinden, zamanın *haşhaş*ilerinin obası İsmaililerden 15 milyon kişinin (18 milyon Yahudi'yle mukayese) hala yeryüzünden mevcut olduğundan da dem vurarak. Tasavvuf gibi, sulandırılmış bazı yolları Batı'da evrensel din gibi pazarlanan, büyük mirasın izlerini de takip ediyor, Vahhabiler'in 1925'te Cennet'ül-Baki'yi neden tahrip ettiklerinin de.

Kitap güzel bir kitap sayılır. Sinir bozucu tercüme hatalarından kurtulsa, kanunla şeriatın farkını belirlese, Mesih düşmanı yerine deccal, (Bible) yerine İncil değil, Kitab-ı Mukaddes, Doğu Ortodoks yerine Rum Ortodoks veya sadece Ortodoks, şeytan ayetleri faslında *rapor* (report) yerine rivayet, 162. sayfada ictihad yerine icma, 159. sayfada *akla uygun dil* yerine anlamlı bir ifade kullansa, bu işlerle sadece akademiyeşlik olsun diye değil, hakikati bulsun diye ilgilenen biri kitabı okuyup düzeltse daha yerinde olur. Mütercimin ana dilinin Türkçe olmaması durumunda hoşgörülmesi mümkün bazı detayların, bu durumda bir

cehaleti vehmettiklerini ısrarla vurgulamak lazım. Hasılı, mümkünse orijinalinden okunacak bir kitap, mümkün değilse, güzel bir sabır niyaz edip, konuya giriş babından, bilhassa Batılının kafasında İslam'a ilişkin kodları çözmeye giriş amacıyla faydalı olabilecek bir kitap.

Ateizmi Anlamak Üzerine

Biri bana ateist olduğunu söylediğinde, bunu ontolojik bir mesele olarak değil, psikolojik bir mesele olarak telakki ediyorum. Konu, bir Tanrı'nın varlığı / yokluğu meselesinden ziyade, birinin neden bunu kabul edip / etmediği konusudur. Bir ateistin varolan bir Tanrı'yı çeşitli itirazlar yükselterek yok etmesi mümkün değildir, nasıl ki bir mü'min olmayan bir Tanrı'yı çeşitli deliller getirerek var edemezse. Bundan dolayı, ateizmi veya dini konuşurken asıl konuşulması gereken insanların neden inanmak istedikleri veya istemedikleri olmalıdır. Asıl konu burada düğümlenir, zira insan zihni inanmak istediği şeye 'tabii' delil bulmakla malüldür.

Önce bu satırların yazarının konumunu açıklamak daha dürüstçe olur: Bir dönem bu konuda agnostik bir tavır sergilemiştim. Allah'ın varlığının bilinemez olduğunu, *var* diyebilecek delillerin hayatın içinde olmakla, varlık anlayışımızın da hayat anlayışımızla sınırlı olduğunu ve ötelerdeki bir Tanrı'nın bilinmesinin mümkün olmadığını düşünüyordum. Buradaki itirazım, böyle bir varlığın bilgisinin elimizde tam olarak olmayışı idi ki, Kur'an'ı okurken, aslında Allah'ın da kendisi hakkında bilmediğimiz şekilde konuşmayı yasakladığını farketdiğimde, neden inanmıyor olduğumu sorgulamanın daha anlamlı olduğunu düşündüm. Mesele, o zaman şöyle idi: İnanmak istemiyordum, çünkü inanırsam sorumlu olacaktım. Dünyanın hazları bir yanda dururken ve İslam adına (veya diğer dinler adına) hareket eden insanların pek de samimi olmadıkları ve takip edilecekleri değeri taşımadıklarını görürken, kendimi sınırlamanın çok da iyi bir yol olmadığını düşündüm. Anlatılan ideal insan tipleri bir hayli geçmişte kalmıştı ve günümüzün başarıya odaklanmış hayat anlayışında, bize anlatılan o peygamberlerin çok da sağlam örnekler olamayacağını düşünüyordum.

Hem bahanem çoktu. Din adına işlenen kötülükleri gördüğünde inanmak istemiyordum. Samimiyetsiz bir oyun gibiydi, herkesin kovaladığı bir şeyler içinde birileri de Allah'ın ve dinin adını kovalıyordu. Kimisi takım tutuyor, kimisi hayatın zevkleriyle sarhoş oluyor, kimisi paraya tapıyor, kimisi de kendini Tanrı'yla uyuşturuyordu.

Sonra ne oldu? Doğru olmak istedim. Hakikate karşı samimi bir tavırdan başka bir şeyle sorumlu olmadığımı ve sakın bir bakışın gidebileceğim tek yol olduğunu gördüm. Rahatladım ve bunun temel olarak Allah'a teslim olmuş olmaktan olduğunu farkettim. Gelecek endişem kalmadı, geçmiştekileri affettim ve Allah'a, *bizleri doğru yola ilet* derken samimi olarak bunu istedim, en azından bana doğru yolu göstermesini istedim. Varlığının *bilmediğim* bir Tanrı'dan nasıl hidayet beklediğimi merak edenler olacaktır. Bu sorunun cevabı da herhalde Allah'ın üzerimdeki nimeti ve hidayetidir.

Hakikati bulduğumu iddia etmiyorum. Sadece sakın bir bakışla hayata, insanlara ve Allah'a karşı yerine getirmem gereken sorumlulukları yerine getirmeye ve herkesi, fikirleri ne kadar acayip ve aşırı olsa da, dinlemeye gayret ediyorum.

Allah'ın varlığına ise, kendi varlığıma şahitlik edermiş gibi şahitlik ederim. Bu konuyu psikoloji dışında bir alanda tartışmak istemiyor olmamın bir sebebi de bu, kimse varlığına kendi varlığına edermiş gibi şahitlik ettiği bir şeyi tartışmaz. Allah'ın varlığını tartışmam bir açıdan kendi varlığımı tartışmam olur ve böyle bir tartışmanın hiç bir anlamı yoktur.

Ateizm'e geri dönecek olursak, mesela öne sürdükleri *kötülük probleminin* Kehf Suresi'nde anlatılan Musa ve bilge kişi hikayesinde cevaplandığını farkettim. *Tanrı nasıl olur da, henüz bir bebeğin öldürülmesine göz yumar? Bebek ölmeseydi ne olacağını kimse bilemez* diye başladığınızda anlamlı olan bu soruyu, *Allah bilir* diye başladığınızda aynı anlamı taşıyamadığını görürüz. Ayrıca, inandığımız Allah'ın isimleri arasında Kahhar ve Müntakim gibi, bir insan için *kötülük* çağrıştıracak isimler olduğu halde, neden *en güzel isimlerin* Allah'ın olduğunu da anlamak gerekir.

Hayatın bir anlamı olmadığı, nereye gittiğimizin, neden yaratıldığımızın bilinmediği itirazlarına cevap ise, Allah'a iman, *gayba iman*la desteklenmiş olmasının gerektiğidir. Kur'an'ın *gayba iman* konusuna bu derece önem vermesinin sebebi ise muhtemelen bu anlamsızlık meselesini çözümlmek içindir. Problem insanın anlayabilip, anlayamaması değil, bir gaybın varolduğuna iman edilmesidir. Kainat insanın anlayabileceği bir şey için de yaratılmış olabilir; bu konuda *akıl sır ermez* temelli bir görüşü seslendirmek yerine basitçe Allah'a ve insan bilgisinin dışında şeyler olduğuna iman etmektir.

İnsanın imtihanının büyük kısmını işte bu görmediği, tam olarak bilmediği, sebebini ve sonucunu anlayamadığı kainatın içinde yaşamak, hem de bunu yine neden ve nasılına tam olarak bilmediği şekilde *doğru* olarak yapmak zorunda olmasının oluşturduğunu düşünürüm. İşte bu bilinmezlik içinde insanoğlu kendine çeşitli planlar, teoriler, anlayışlar geliştirip bunları takip eder. Ateizm de, insanın bir tanrıyı kabul etmek istememesi olarak işte bu anlayışlardan birisidir. *Gereksiz* ve *ölmüş* bir Tanrı'nın yüzyılında, hem de *trendler* inanç aleyhineyken, moda olan inanmamakken -ki inanmak ne zaman moda oldu?- doğal olan inançsızlığı tercih etmektir belki. Yine de bunun bir Tanrı'nın olup olmamasıyla alakası olmadığını herhalde herkes kabul eder.

Kişi kendine *ben neden inanmıyorum?* sorusunu sorduğunda, içte yatan sebeplerin *inanmak istemiyorumdan* feyz alan bir çok sebep olması gayet muhtemeldir. *Dinciler gibi görünmek istemiyorum, Saf görünmek istemiyorum, Ateistlik daha karizmatik, Kadınlarla / erkeklerle / insanlarla ilişkimi bir de Tanrı gözeterek yürütmek istemiyorum, Ahlak kuralları sadece saçmalık, Çevrem böyle kabul ediyor beni, Tanrı'ya inanıyor görünmek işime gelmiyor, Ben başarı istiyorum ve inancın buna engel olmasını istemiyorum ...*

Dikkat edilirse bu sebeplerin bir çoğunun tersi, bir şekilde iman sahipleri için de geçerlidir. İman sahiplerinin bir çoğu da, *inanmak istedikleri* için inanırlar

ve buna destek olan sebepleri vardır. Netice, kişinin iman veya inkar sorumluluğunu alıp almamak tercihinde yatar.

Son bir söz de, neden burada alışıldığı gibi *iman hakikatlerini isbata* fazla yer verilmediğiyle ilgili...İmanla ilgili asıl problemin isbat değil, özendirme olduğu kanaatini uzun süredir yaşıyorum. Müslümanların hakikati isbata değil, özendirmeye, sevdirmeye ihtiyaçları var. Çünkü evvelen hakikat kendini isbat etmeye muktedirdir, saniyen insanların sizi sevmeden, anlattığınızı sevmesi, ne kadar etkili ve mantıklı konuşursanız konuşun mümkün değildir...

O halde birisi inanmadığını söylediğinde, alınacak tavır, ona *ontolojik kanıt*, *ezeli sebep kanıtı* gibi lafları sıralamaktan ziyade, inkarın altında yatan sebepleri anlamaya çalışmaktır. İmanına yakışır hareket etmeyen her mü'minin, birilerinin inkarından sorumlu olduğunu; iman etmek istemeyenlerin bir çoğunun yalancı, insanları sevmeyen, gerçekte ne Allah'a ne peygambere inandığı halde, inanıyormuş gibi yapmakta fayda gören, anlayışı kıt, cahil, insanlığı bırakıp Allah'lık oynamaya kalkan, zalim ve haksız kişilerden ilhamla, onlar gibi olmamak adına böyle olduklarını görmek gerekir.

Bunların hiç biri inkarcının inkardaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Yine de eğer bu konuda tartışmak niyetindeyseniz, konuya insanları severek girmenin, diğer bütün isbat metodlarından daha önemli olduğunu söylemek mümkündür. Onları sevdiğinizde, bir çoğunun çırpınan zavallılar olduğunu, yolunu şaşırmış, hayat yükünü çekmek istemeyen, tek meselesi kendinden kaçmak olan fakirler olduklarını farkedersiniz. Bu durumda yapılacak tek şey de, onları daha iyi anlamaya çalışmak ve sevmekten ibaret kalacaktır.

İman ve hakikat kendini muhabbet üzere yerleştirir.

Meczip Yaratmak / Mustafa Yıldırım

Bediüzzaman Said Nursi'nin hayatıyla ilgili bu kitabı bir hafta kadar önce okudum. Adından anlaşılabileceği üzere negatif bir tonla yazılmış, yine de bir araştırma kitabı olarak Cumhuriyet tarihinin önemli isimlerinden birinin hayatına ışık tutuyor.

Nursi'nin hayatını özellikle Cemal Kutay, Necmeddin Şahiner ve Şerif Mardin'in kitaplarını karşılaştırarak veren ve bir mit yaratmaya yönelmiş kısımları dikkatli bir biçimde inceleyen kitap, biyografilerdeki eksik ve çelişkileri ciddi bir biçimde gözönüne seriyor. Beni burada en çok şaşırtan, Cemal Kutay'ın Nursi'nin hayatını anlatması, hatta hakkında diğer kaynaklarda yer almayan çeşitli olaylara yer vermesi ve sonradan bunu para için yaptığını söylemesi.

Kitap Nursi'nin bütün hayatını karşılaştırmalı olarak, bazı yerlerde anlatılmayan yılları da hesaba katarak değerlendiriyor. Mesela Şerif Mardin'in *Kendisine keramet sahibi kişi rolü verilmesini reddetti* demesiyle, Nursi'nin kitaplarından Sikke-i Tasdik-i Gaybi'de, siyah mürekkebin kırmızıya dönmesi, sürgülü kapıların kendi kendine açılması, kuşların konuşması ve Anadolu'nun

İkinci Dünya Savaşında bir savaş meydanına dönmemesinin Risale-i Nur'a bağlı olması gibi anlattıklarının birbirine uymadığını anlatıyor.

Nursi'nin gerek 1908 olaylarında, gerekse Mondros Mütarekesinden sonraki siyasi çalışmalarına da değinilen kitapta, mesela onun Kürt Teali Cemiyeti üyesi olduğu, padişahın Kürtçe eğitim yapacak okullar istediği, 31 Mart ayaklanmasındaki rolü, Mustafa Kemal hakkında 5. Şua'da *deccal* ve *süfyan* demesi, Risaleler'i yazmaya başlayınca kadar *Said-i Kürdi* ismini kullanması anlatılıyor. Ayrıca mesela 1958 yılında Tarihçe-i Hayat kitabı hazırlandıktan sonra kendisine götürüldüğünde, içine fotoğraflarının da konulmasını istediğini, ancak *Eski Said* zamanlarında, 1919 yılının işgal İstanbul'unda resimler için *küçük cenazeler* dediğini hatırlatılıyor.

Kitapta beni en çok, ölümünden kısa süre önce *Risale-i Nur bu vatana hakimdir. Mason ve komünistlerin belini kırmıştır.* diyen Nursi hakkında Osmanlı'nın son şeyhülislamı Mustafa Sabri Efendi'nin Ezher'de 1950'lerde yazdığı (imlasına dokunmadığım) aşağıdaki satırları şaşırttı.

Saidi Kürdi meselesini tetkik ederken başlıca iki nokta üzerinde durmak icabeder. Birincisi; müritlerinin Saidi i'zam edeceğiz (ululaştıracağız) diye küfre kadar varan sözleridir. İkinci ise; Sait'in izharı keramet etmesi ve sureyi Nur'un (Nur Suresinin) asıl muhatabının kendisi olduğu hakkındaki zu'mu batılı (boş inancı). Belki de bu sözleri iğfalatı şeytaniyyeyi (şeytani iğfali), ilhamatı hakikiye (Allahın ilhamı) zannedecek kadar ihtiyar ve mağşuş (karışık) olmasındandır. ...Kürt Cemaatinde Şafii mezhepli, Nakşi tarikatlı, okur fakat yazmaz, imla bilmez, seksen sene, içinde yaşadığı millet olan Türk'ün lisanına hakkıyla vakıf olamamış, felaketten felakete sürüklenmiş, bir hapishaneden diğerine sürülmüş ve bugün seksen yaşını geçmiş bir ihtiyar adamdır.

[...]

Kendini Kur'anı aziymüşşanın müdafii gibi gösteren Sait, bizzat kendisi Kur'anı aziymüşşana muhalefet etmektedir. Gaybı (görünmez şeyleri / bilinmezleri) yalnız Allah'ın bileceğini, Kur'anı Kerimi kaç kere tekrar etmiş olmasına rağmen Sait, Hazreti Ali'nin Celcelutiyye kasidesinde risalei Nur ve Sira-cünnur'un geçtiğini, bunu keşfettiğine bizi inandırmak ister. (İkinci Şua s. 53) Risaleleri yazılışı da pek acayıptır. Bilmem kaçınıcı Lem'anın kaçınıcı şuasının şu meyvesi, zühre yıldızından gelmiş beşinci noktası olarak yazılıyor. Sonra bunlar birleşerek Kur'an cüzlerine imtisal (benzetme) derecesine, Lemaat (Parıltılar), Şuaat (ışınlar, ışıklar), Mektubat (yazılar) vs. olacakmış. Sözleri de *sözcat* olmasa bari. Damarında bir damla Türk kanı olan her müslümana, bu adamın Mason ve Komünist kadar tehlikeli olduğunu ehemmiyetle hatırlatırım.

Kitap gördüğüm kadarıyla her alıntısını dipnotlarındaki kaynaklarıyla destekleyen ince bir çalışma ürünü. Nursi'nin hayatı hakkında bugüne kadar

gelmiş geleneğin dışında bir kitap okumak isteyenlere tavsiyemdir.

Tebliğ

Bizim memlekette *hakikate erişmiş* çok adam olduğu için, kendi doğrusunun propagandasını yapan da çoktur.

Bunlar televizyonu, radyoyu, gazeteyi, akla gelen gelmeyen her türlü aracı kullanarak insanlara bildikleri doğruyu aktarma, taraftar kazanma peşindedirler. Adları Müslüman olursa, bu yaptıklarına *tebliğ* denir, Hristiyan olursa *misyonerlik*...

Yalnız tek bir konuda eksiktirler ve yaptıkları tebliğ bunun için topaldır: Hidayete erdirmeye çalıştıkları insanları sevmezler. Sevdikleri aslında başarıdır, veya kendilerinin ne kadar da Allah tarafında olduğunu görmekten hoşlanırlar. *Allah rızası* dedikleri, kendilerini avuttukları toplantılar, kabiledaki kelle sayısı ve topladıkları *himmettir*.

İnsanları sevmedikleri için söyledikleri her cümle hedefe yöneliktir. Ulaşacakları *o kutlu yarın* içindir konuşmaları. *Boş laf* konuşmak bunun için haramdır. Boş laf yerine dedikodu yapmayı tercih ederler, *istişare* adı altında.

Bir transseksüeli teskin ederken göremezsiniz onları, evsiz bir ayyaşa asla ekmek vermezler, bir alkoliğin, bir uyuşturucu müptelasının yanına uğramazlar, fahişeler onlar için lanetlenmiş, zina yapanlar kovulmuş, içki içenler zararlıdır. Mesele *düzeltilmektir*, nasıl düzeltileceği de bellidir, bunun için de insanları neden o halde olduklarını anlayacak derecede sevemezler.

Ve işte tam da bunun için gerçek bir tebliği asla yapamazlar. Kalplerine insanları oldukları halde sevmelerine engel o başarı kibri demir attığı için, asla bir günahkarın seviyesine *inemezler*. Kalpten konuşmadıkları için kalpler onlara sağırdır.

Hayatlarının bir devrinde günah işlemiş kişilerin doğru olduklarında neden daha doğru olduklarının sırrı da herhalde bu olsa gerek: İyilik yaptıklarında kibre düşmeyecek kadar çok batmışlardır zamanında. Her insanın düşebileceğini, her insanın yanlış yapabileceğini tecrübe etmişlerdir. Sonunda Allah'ın izniyle karanlıklardan aydınlığa çıktıklarında, her insanda kendini görecektir ve kendini sevdiği kadar, başkasını sevecek kadar parlamışlardır.

Günah işlemeyip, bundan dolayı insanları hor göreceğine, günah işleyip nefsinin kibirinden kurtarmanın daha üstün olduğunu farketmişlerdir.

Netice: Bindörtiyüz senede aldığımız yol, kılıçla karşı karşıya geldiği düşmanı seven derin bir hikmetten, elindeki gülü verdiği insanı sevmeyen sathiliğe aldığımız yoldur. Düşmanı sevmekten, dostu sevmemeye aldığımız yol.

Onun için de, işte bu kadar olabiliyoruz.

İman ve Düşünce

İman İslam'ın temellerini kalben tasdik etmektir. Kişi, iman sahibiyse artık temel tercihler üzerinde, Allah'ın varlığı ve birliği ve resûlünü üzerimize bir uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderdiği gibi konularda tereddüde düşmemeli...

Şimdi zahiren bunun zıddı bir şey söyleyeceğim: Eğer İslam'ın temellerinde bir problem varsa, bunun bir müslüman tarafından düşünülmüş olması, bir gayrimüslim tarafından düşünülmüş olmasından yeğdir. Eğer müslümanlar olarak bilgi ve hikmet nazarında bir hata üzere isek, bunun başkaları tarafından değil de, bizim tarafımızdan bulunmuş olması daha iyidir. Veleve ki bu, çok temel konulara dair bir mesele olsun.

Neden? Müslümanların asıl problemi düşüncenin ve imanın yeryüzündeki seyahatte azık olarak yanımızda bulunduğu düşüncesidir. Aramızdan pek çoğu, imanı ve düşünceyi, vasıl olunan, katı ve hayat boyunca değişmeyecek bir şey gibi görür. Kişinin imanını tazelemesinden maksadın sadece hatırlaması olmadığını unuttur, bazıları düşünceyi bile dine karşı suç sayar. Felsefede varılmış bir düşünce, sonuç, fen bilimlerine benzer nazariyelerden bahsedilemez: aynen dinde iyiliği bulmuş bir kalp, cennete erişmiş bir ruhtan bahsedilemez. Bu ikisi yeryüzündeki yolculuğun bizatihi kendileridir, düşünce bir yere varmak, bir şeyi isbatlamak amacını her zaman taşımaz, taşıyamaz. Din de size, her yaptığınızda iyi olmak gibi bir amaç sunarken, sizin her yaptığınızı kendi değerleriyle takdis edip, yüceltmez. *İyi* bir sonuç değildir, kendisine karar verilen, verilebilmiş olan değildir, aynen *kötü* gibi. *Doğru* ve *yanlış* de bunlardandır.

Şimdi insanlar üzerilerindeki iman yükümlülüğünü, her daim aynı koridorlardan geçerek atabileceklerini düşündüklerinde, kafalarını, kalplerinin tersine çalıştırmadıklarında, huzurlu olacaklarını düşünürler. Doğrudur belki, ancak Allah'ın bizlere bu çeşit bir huzuru, iman olarak farz kıldığını iddia etmek tamamen farklıdır.

Demem o ki, eğer falanca şahıs, filanca şekilde İslam'da -ve dolaylı olarak onun dünyasında- bir *çelişki* buluyorsa; bunu ondan önce bir müslümanın söylememiş olması bir kusurdur. Bir müslümanın imanını, o *kusur* karşısında imtihan etmemiş olması bir eksikliktir. Onun cevabını, bir kafir sorunca vermek bir takipçiliktir. Rabbimizin indirdiğinde bir kusur olmadığını ezberlediğimizi, bunu anlamak gibi bir niyeti hiç taşımadığımızı gösterir.

Gelecek yıllar, muhtemelen İslam üzerinde çok büyük bir propagandanın, çok büyük bir beyin yıkamanın olacağı zamanlardır. Eğer düşünce ve soru üretmede, inisiyatif İslam'ın içindekilerden ziyade dışındakilerde olursa, bu oyun çok etkili bir şekilde sürer. Ancak eğer soruları, daha önce sormak mümkün olursa, kafirlerin sundukları cevaplar yerine, müslümanların sundukları cevaplar hayat bulur. Mesele de tam olarak budur, cevapları kafirlerin değil, müslümanların veriyor olması.

Kaldıramayacağı Kadar Ağır Taş

Allah kaldıramayacağı kadar ağır bir taş yaratabilir mi? Evet, yaratabilir ve evet, kaldırabilir.

İnsanların kendi zihni formatlarını, mantık, zaman gibi *özel* şartlarını Allah'a isnad etme konusunda ne kadar aceleci olduklarını gösteren bir soru bu. Güya insanı ikilemde bırakacak, iki özelliğini çeliştirecek ve insanı *Tanrıya* karşı şüpheye düşürecek.

Onu yaratması üzerinde engel yoktur, onun için kaldıramayacağı taşı yaratabilir, onun kaldırması üzerinde de sınır yoktur, onun için kaldıramayacağı taşı kaldırabilir. *Böyle bir şey olamaz* demek anlatmıyorsa size yeterince, Allah'ın kaldıramayacağı taşı kaldırabileceğine inanarak, oradan da yed-i kudretinden her şeyin mümkün olduğuna inanabilirsiniz.

Tutarlılık zincirlerinin tutsakları, elbette kendilerini dünyalarına zincirleyip soracaklar: Ne diyor bu adam yahu?

Kur'an'ın bir mucize oluşu

Elbette bir mucizedir. Ben de ezberden konuşuyordum, bunu söylerken, şimdi şimdi yeni idrak edebildim.

Yeryüzünde hiç bir fani, 23 senede parça parça yazdığını, yazdığı anda ifade edip, Kur'an gibi bir söz meydana getiremez. Eline kalem alıp iki satır yazı yazıp, altı ay sonra okuyan kişi bilir bunu. Yeryüzünde hiç bir fani, 23 senede değişmeyen bir üslupla yazamaz. Hayatında hiç bir değişiklik olmasa bile yazamaz, ki hayatında Hz. Peygamber'in yaşadığı değişiklikler olsun.

Benim düşüncelerim akşamdan sabaha değişiyor, bir bakıyorum ak dediğime kara demişim. Şurada yazdıklarım şahittir buna, okudukça sıkılıyor, baygınlık geçiriyor, utaniyorum. O öyle olmasaydı, bu böyle olmasaydı, bunu bıraksaydım, şunu söyleseydim.

Alemlere rahmet olarak gönderilen peygamber, sen elbette Allah'tan aldığın emaneti verdin. Sen kesinlikle yazar değildin, sana zaten yakışmazdı da.

Din elden gidiyor

Bir müslümanın vazifesi İslamı korumak mıdır? İslam adına yapılan istismarın, Rahşan Ecevit gibi karakterlerin dilindeki slogana bakınca ne boyutlara geldiği anlaşılmıyor mu? Bundan daha sevimsiz, sinsi ve etkili olanı da, bu ülkede İslama karşı yapılanlara tepkiyi, kendi siyasi emellerine, kısır iktidar hesaplarına katık etmiş kişilerinkidir.

Tekrar soralım: bir müslümanın vazifesi İslamı korumak mıdır? Bu soruya cevabım: benim için *hayır, ben kendi imanımı korumakla mükellefim* olur. *Bana koyunlarımı ver, Kabe'yi nasılsa sahibi korur* diyen Abdülmuttalib'i hatırlamak lazım. Din benim mülküm değil, onu korumak ve kollamak da benim

vazifem değil, onun bir sahibi varsa, -ki var-herhalde onun da dinini korumak için hesapları vardır. Mesele, benim o hesaplar içinde ne olduğumdur, kendi hesaplarım içinde İslam'ın ne olduğu değil. Kendimi -ve külliye insanlığı- İslam'ı korumak adına çok da güçlü görmüyorum, onu yıkmak adına da. İstesek de koruyamayız, istesek de yıkamayız. O halde, dinin asıl sahibine dönüp, *beni yaptığın planlar içinde imanlı olanlardan, dinine faydası dokunanlardan eyle, onu korumak adına onun zarar görmesine sebep olanlardan eyleme, sen benim imanımın bekçisi ol ve beni kurtulanlardan eyle* demem herhalde daha iyidir.

Koruması daha zor olan kişinin kalbindeki imandır. Anladığım, emredilen her şeyin, kişinin imanını koruması amacına hizmet ettiğidir. Toplumun İslamî bir toplum olmadığında nasıl olup da imanımı koruyacağım sorulacaktır. Cevap bellidir, bu din nasıl başladıysa, öyle devam eder.

Kadın İmam ve Müslümanların Hali

Bu konu enteresan bir konu. Çünkü içinde İslam'ın bugün yüzyüze kaldığı temel sorunların bir özetini içermekte. Birincisi, Hazreti Peygamberin uygulamasının ne olduğu. İkincisi mezhepler ve sair alimlerin bu çeşit konular hakkındaki görüşünün ne ölçüde izlenmesi gerektiği. Üçüncüsü, *İslam'da kadına verilen değer* söyleminin ne derece tutarlı olduğu. Dördüncüsü, bu çeşit konular karşımıza daha çok çıkarken; tüp bebekte, sperm bankalarında, insan kopyalama ve diğer konularda karar verme ölçülerinin ne olacağı. (Mesela, *kocas olmayan bir erkekte alınmış spermle hamile kalan bir kadının çocuğunun babası kimdir?* gibi bir soruyu nasıl cevaplamak gerekir?)

Bu sorulardan daha mühimi bence şudur: bir insanın dininin o dinden anladığıyla sınırlı olduğunu inkar edemiyorsak, neden insanların hesaplarını onlar adına biz vermeye çalışıyoruz? İnsanların Allah'a karşı hesabını vermeyi göze aldıktan sonra, dünyevi bir ahlakın gereklerini yerine getirmelerinden gayri -ki bu bugün *genel ahlak* denen kurallar bütününden daha az kısıtlayıcıdır- onların imanlarına, giyinmelerine, namaz kıldırmalarına, ifadelerine ve hayat tarzlarına neden karışmaktayız? Biz dediğim, müslümanların geneli, yoksa benim etrafımdaki insanlara karıştığım yok.

İslami hükümlerden, falanca mezhep imamına, filanca hocaya, falanca şahsa -ve hatta ve hatta Hz. Peygamber'e- karşı değil, sadece Allah'a karşı sorumlu olduğumuzla başlamak gerekir. Hesabını verebileceğimi düşündüğüm her şekilde davranırım. Hesabını verebilme düşüncemi besleyen kaynaklarım olabilir, burada Hz. Peygamber'in sünneti, ümmetin icmaı, benden iyi bildiklerini düşündüğüm insanların fikirleri rol alabilir, ancak bunların ne kadar rol alacağına da yine ben karar veririm. Hatta ve hatta, diğer dinlerde gördüğüm hikmet kırıntıları dahi bana Allah'ın başka yollardan gelmiş bilgisi gibi gelebilir, Allah'a karşı duruş ve hesap verme, sadece bana ait bir konudur. Rehberlerimin de hesabını vermekle mükellef olduğuma göre, onları rehber kabul ettiğimden hesap vermem gerekeceğine göre, kimseyi rehber kabul etmez ve doğrumu anladığım ölçüde kendim ortaya koyarsam da, Allah'tan başka

kimsenin bana hesap sorma hakkı olabilemez. Böyle bir hakkı kendisinde gören, yanlış yoldadır ve tanrıçılık oynamaya başlamış demektir. Zamanımızda pek çoğu, bilimadamlarından, din adamlarına, düz insanlardan, sofistike insanlara hemen herkes, dünyanın halinin tek sebebi, tek mübdii, tek alimi, tek sonucu, tek şusu ve busu kendileriymiş gibi düşünüyorlar. Herkes anahtarın kendinde olduğunu, hakikate en yakın kendisinin durduğunu söylüyor ve *hakikat adına* her şeyin ve herkesin hükmünü vermeye kalkıyor. Sonuç: Etrafımız dediğinden son derece emin tanrıçıklarla fıkır fıkır.

Denecek ki, *emr-i bil-ma:ruf ve nehyi a:n il-munker*le mükellefiz. Diyeceğim ki, *İyilikle emr ve kötülükten mennin* emredilmiş bir kural olmakla beraber, vasıtalarının ucunun açıktır. İnsanların etraflarındaki *iyi* olmasını istemeleri tabiidir, bununla beraber herkesin uymaya mecbur olduğu *adetullah* denen kurallar bütününe psikoloji de dahildir. İnsanların kalpleri hilafına, insanlara iyilik yaptırmak mümkün değildir, ancak münafıklık yaptırılabilir. İnsanlar her şeyden önce kendi kalplerinden ve davranışlarından mes'uldürler, çoğu başkalarınınkinden mes'ulmüş, mesela New York'ta namaz kıldıran kadının hesabı İslam adına kendisinden sorulacakmış gibi konuşuyor.

Hesabımızın içinde *iyilikle emrin* bulunması, bundan İslam adına avazımız çıktığı kadar bağlamakla kurtulacağımız anlamına gelmez. İyi insanlar olmadıkça, iyiliğimizi insanların istediği bir şey haline sokmadıkça, onları tekfir edip, dışarıya iterek, onlara aynı lafları aynı şekilde, aynı yollardan tekrar ederek kurtulamayız. Onların evlerine bomba koyup, onları öldürerek de onlara iyilikle emirde bulunmuş olmayız.

Özetlemek gerekirse, iki temel mesele vardır. Birincisi bir müslümanın her yönüyle hayatından kendisinin mes'ul olması; ikincisi bu mes'uliyetin içine başkalarını iyiliğe davet edecek bir duruşun da dahil olmasıdır. Bugün müslümanlar bu mes'uliyetlerin ikincisini birincisinin cüz'ü olarak değil, birinciye ikincinin cüz'ü olarak görüyorlar; onun için de samimi değiller, yaşadıkları, yazdıkları ve konuştukları bir şeyden, önce Allah'a karşı sorumlu olduklarının, her şeyden önce samimi olmak zorunda olduklarının farkında değiller. Pek çoğu kazandıkları, namı ve unvanıyla tafa satıyor, sahip olmadıkları bir bilgi, bir din ellerindeymiş gibi konuşuyor ve kalplerinin kendilerine isyan halinde olduğunu görmüyorlar.

Allah elbette en iyisini bilir.

Nerede Hata Yaptık?

John Wolfowitz'ten naklen verilen bir haberde, *İslam ülkeleri cimri* dediğini okuduk. Hürriyet ve Milliyet gazeteleri verdi haberi.

Doğrudur, İslam dünyası cimrilik etmiştir. Bunda elbette sahip olduğu malvarlığının Batıyla kıyasa edilemeyecek durumda olmasının payı vardır, ancak yine de tek mesele bu değildir, asıl mesele bu değildir.

Asıl mesele, artık müslümanların birbirlerine olan güvenlerini kaybetmiş olmalarıdır. Yolsuzluk haritasına baktığımızda, *İslam* adıyla geçen coğrafyanın, hiç de temiz bir coğrafya olmadığı; en azından yöneticilerinin pek de dürüst insanlar olmadıklarını görmekteyiz. *Nasılsanız, öyle idare olunursunuz* diyen bir hadis olduğuna göre de, bu ülkelerin insanları (yani, *müslümanlar*) da pek dürüst insanlar olmasalar gerektir.

Birbirimize güven duymuyoruz, doğrusu yakın bir vakitte de duyacak gibi görünmüyoruz. İslam dünyası büyük bir kriz içerisinde, bu krize İslam'ın kendisiyle ilgili endişeler de eşlik etmekte ve doğrusu üzerine gelen Batı medeniyeti karşısında İslam'ın (daha doğrusu, onu temsil eden müslümanların) pek fazla hareket şansı yok. Düşünce üretmiyor müslümanlar, siyaset üretmiyorlar, hayat üretmiyor müslümanlar, krizimizin temelinde de bu yatıyor. Evet dışarıdan nüfuz edip, müslümanların geri kalmasına yol açan vardır, böyle bir siyaset uygulanabilir, ancak bu planlar müslümanların yanlışları üzerine hareket etmediklerinde başarılı olamazlar. Öğrendiğim şu oldu hayatta, kişi çalışır çabalar, elinden geleni yapar; yanlış yapmaması kendi elindedir, ancak başarısı kendi elinde değildir; eğer rakipleri de yanlış yapmazsa her şey dengede devam eder, eğer rakipleri yanlış yaparsa, başarılı olur; eğer yanlış yaparsa rakipleri başarılı olur. Ancak kimse kimseye yanlış yaptırma gücüne sahip değildir, yanlış kişi kendi aklı ve iradesiyle yapar; birinin yanlışla yönlendirmeye çalışmak da kendinizi yanlışla yönlendirmek demek olabilir.

Müslümanların düşünecekleri de bundan ibaret aslında; Batı'nın acımasızlığı, zalimliği vs. gibi retoriklerden önce, bizim yanlışımız nedir diyebilmeliler, yanlış yapmama iradesini gösterebilmeliler. Aklıma gelenleri sıraladım, herhalde başka sayacak şeyler de olacaktır.

Müslümanlar 500 senedir devam eden savaşı kaybettiklerinin idrakinde değildirler. 1945'te Japonya üzerinde patlayan bombaların, o zamana kadar kör topal idare edebilme umudunu yok etmesi gerektiğini idrak edemediler. Yaşadığımız zaman, güç merkezleri ne şekilde olursa olsun, artık dünya savaşını kaldırabilecek bir zaman değildir. Bu aynı zamanda, bu bombalara sahip olmanın getirdiği ferahlığın, oyunun içinde olmanın getirdiği korkuyu bertaraf edemeyecek kadar küçük olması demektir. Güç mücadelesini kaybettiğimizi, kendi yanlışlarımızdan dolayı kaybettiğimizi anlamak gerekliydi. Ancak hala, son beşyüz seneyi görmezden gelen hikayeler anlatmaya, çok uzak mazi hakkında, hayal, yanlış, anlamsızlık dolu hikayeler anlatmaya devam ediyoruz. Medeniyetler sönerler; İslam'ın da bir medeniyet merkezi olarak söndüğünü kabul edemiyoruz. Bunu kabul ettiğimizde, çöküşün her şeyden evvel bizden kaynaklandığını idrak ettiğimizde, çareler aramaya başlamak mümkün olur. Ancak bu, kısa vadede pek de mümkün görünmüyor; herhalde çöküş daha da hızlanarak devam edecek. Batan geminin ehli de, birbirlerine gemilerinin bir zamanlar dünyadaki en iyi gemi olduğunu anlatmaya devam edecekler.

İslam'ın ölüme değil, hayata dair bir din olduğunu; hala ilerleyebileceğini, hala yeni bakışlar, yeni düşünceler vücuda gelebileceğini, hala bu dinin hayata yeni güzellikler getirebileceğini göstermek mecburiyetindeyiz. İslam giderek ukbaya

dair soyut bir takım lafların edildiği bir din olma yolunda ilerliyor. Hayatın alanlarından onu dışlayan insanların (ve idarelerin) olduğu muhakkak, ancak dinin emir ve yasaklarının bu dünyadaki iyilik için değil, sadece ahiretteki iyilik için olduğunu düşündüren bir retorik de devam ediyor. İslam'ın, va'zettiği kurallar çerçevesinde aynı zamanda hayatta başarılı olan bir düşünce de olabileceğinin isbatı gerekiyor; ki Türkler (ve bildiğim ölçüde müslümanlar) böyle bir şeyin peşinden koşmayı yüzelli senedir bıraktılar. Din sadece cenaze namazlarında, geleneklerde kaldı; trafiğe sirayet edemedi, (kırmızı ışıktaki geçmenin hükmü nedir?), yeni ekonomilere (kopya program kullanmanın hükmü nedir?), yeni silahlara sirayet edemedi (düşmanın tepesine atom bombası atmanın hükmü nedir?), dahası malum hükümlerinin sunuluşunu tazeleyemediği için, insanlar İslam'ın kurallarına *esatirü'l-evvelin* gibi davranmaya başladı. *Benim dedem şeyhtiyi* bir de böyle okuyunuz.

Bazen kapitalizmin, atom bombasının ve tüketim ahlakının müslümanlardan kaynaklanmamış olmasının, bilemediğimiz iyi bir sonucu olduğunu, belki de sonradan *iyi ki bulmamışız* dememize sebep olabileceğini düşünürüm. En iyisini Allah bilir, ancak müslümanların şu günkü hallerinde hayra alamet bir gidiş yok, müslümanların sonu yaklaşmış görünüyor.

Hikmetin Vekilharçları

Budizm ve diğer doğu dinleri için genel bir laf etmek gerekirse böyle söylemek gerekir. *Hikmet müminin yitik malıdır, nerede bulursa alır ve ilim Çin'de de olsa gidiniz* diyen bir peygamberin, anlatmak istediği belki de bunlardandı.

Bu dinlerin eski peygamberlerin öğrettiği ilim ve hikmeti öğrettiği, bozulmuş haliyle de olsa bu insanların hikmet sahibi oldukların düşünmek neden zor gelsin?

Bir müslümanın diğer dinlerden öğrenebileceği şeyler varsa, bunlara karşı tutumu ne olmalıdır?

Rabbim, benim ilmimi artır.

Nesih

Son zamanlarda Kur'an-ı Kerim'in Alak (benim transliterasyonumda, a:laq:) suresi üzerinde çalışıyorum/düşünüyorum. Bahsi geçen surenin son ayetlerinde Ebu Cehil hakkında, *vazgeçmezse* diye bir ibare var, 15. ayet, *hayır, vazgeçmezse onu perçeminden / alnından tutacağız* mealen.

Eğer Ebu Cehil vazgeçip müslüman olsaydı, ayetler yine Kur'an-ı Kerim'e alınır mıydı?

Hiz. Ömer, Hiz. Halid bin Velid gibi önceleri müşriklerin ileri geleniyken, sonradan müslüman olanlar hakkında da ayetler var mıydı?

İslam'ın bize ne zararı var?

Asker ve din isimli yazısında, Hayrettin Karaman,

İslam'ın rehberliği bu millete hangi zararları verdi de üstü kapalı da olsa bu rehberliğe karşı çıkılıyor ve uzak durulması isteniyor!

demiş. Bugün bir de Halkımız temizleniyor diye bir yazısı vardı, Mine Kırıkkanat'ın.

Bu iki insanın birbirlerini anlaması acaba nasıl mümkün olur? Kırıkkanat ölçü değil belki, çünkü iyi niyetle konuşmuyor. Bununla beraber uygulamada veya anlayışta (veya bizatihi kendisinde, çünkü *İslam'ın kendisi nedir?* sorusunun herkes için makbul bir cevabı var gibi görünmüyor) sorun olduğunu reddetmek, aciz fikrimce, ihtiyarî körlükten başka bir şey değildir.

Karaman'ın iş akıl, bilim ve felsefeye gelince, ne kadar ezberden konuşmaya başladığını, tabiri caizse bir kasaba müftüsünden öteye bir şey söylemediğini de eklemeli buna. Türkiye'nin en önemli fıkıhçılarından biridir halbuki ama bilim ve dinin bıçakla ayrılabilceğini, bu ikisinin birbirlerinin alanına müdahale etmediğini öne sürece kadar düşünceden uzak. Eleştirdiği askerler ve *alaturka pozitivist* reaya, ifade edilen noktaya bir gecede gelmediler. Bu işin, aralarında mesela Takıyyüddin Efendi'nin rasathanesi de dahil olmak üzere uzun bir macerası vardır ve İslam ve bilimi böyle basit sloganlarla barıştırmak o kadar kolay değildir. (Yine de kendisini, Comte'un intihar ettiğinden falan bahsedip ad hominem'in gözüne vurmadiğı için tebrik etmek lazım. Birisi İslam hakkında, müslümanlardan hareketle bir şey söylediğinde, *ama, onların hareketi İslam'ı bağlamaz* deyip, sonra felsefecilerin yaşadıklarıyla felsefelerini değerlendirmek, biraz nalıncılık gibi oluyor.)

Bir de tabi, *İslam'ın bize zararı yok* demek, *biz bunun için hiç bir bedel ödemiyoruz* demek olabilir. Acaba pozitivist akıl, Hz. Peygamber'e uygulanan Mekke'deki ambargo sırasında, *İslam'ın bize zararı yok* denmesini nasıl karşılardı? Bir de bu,

Yoksa siz, sizden öncekilerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuş, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet peygamber ve onunla birlikte inananlar: Allah'ın yardımı ne zaman? demişlerdi. (Daha sonra onlara şu müjde verilmişti.) İyi bilin ki Allah'ın yardımı yakındır. (Bakara 2/214)